

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta Pedagogická-obor Sociální práce

Katedra pedagogiky

**Analýza potřebnosti probačních programů pro mladistvé
klienty v Probační a mediační službě ČR v regionu Plzeň**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Veronika Sedláčková

Diplomantka: Bc. Jana Krejčová

2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně a uvedla v seznamu literatury všechny použité literární, odborné a ostatní zdroje.

Souhlasím, aby práce byla uložena na Západočeské univerzitě v Plzni v knihovně Pedagogické fakulty a zpřístupněna ke studijním účelům.

V Plzni dne 28. června 2012

Bc. Jana Krejčová

Poděkování

Chtěla bych tímto poděkovat vedoucí své diplomové práce Mgr. Veronice Sedláčkové za čas a ochotu při konzultacích diplomové práce, a za její náměty, připomínky, vstřícnost, podporu a neocenitelnou a obětavou pomoc při tvorbě této práce.

Dále bych chtěla poděkovat všem zaměstnancům Probační a mediační služby Plzeň město, kteří mi vždy ochotně poradili a pomohli, a hlavně díky nim mi bylo umožněno provést výzkumnou část své diplomové práce.

Úvod	6
1 Vymezení základních pojmů	8
1.1 Dítě	8
1.2 Mládež, mladiství	9
1.3 Delikvence, kriminalita	10
1.4 Trestný čin, provinění, čin jinak trestný	11
1.5 Recidiva	12
2 Riziková mládež	15
2.1 Dospívání a rizika dospívání	15
2.2 Změny v dospívání	16
2.3 Rizikové faktory dospívání	22
2.4 Znaky delikvence mladistvých	23
3 Analýza stavu kriminality mládeže v ČR, Plzeňském kraji a v Plzni v letech 2005-2008	26
3.1 Přehled spáchaných trestných činů mládeží v České republice v období let 2005-2008.	26
3.2 Kriminalita mládeže v období 2005-2008 v Západočeském kraji	30
3.3 Kriminalita mládeže v období 2005-2008 v Plzni	33
4 Opatření ukládána mladistvým	36
4.1 Výchovní opatření	38
4.1.1 Dohled probačního úředníka	39
4.1.2 Probační program	39
4.1.3 Výchovní povinnost	40
4.1.4 Výchovní omezení	41
4.1.5 Napomenutí s výstrahou	41
4.2 Ochranná opatření	41
4.3 Trestní opatření	42
4.4 Odklony – procesní alternativy k potrestání	46
5 Probační a mediační služba	48
5.1 Poslání a cíle	48
5.2 Základní východisko práce PMS	49
6 Probační programy – základní informace	53
6.1 Zákon č. 218/2003 Sb.	53

6.2 Akreditační a dotační řízení.....	54
7 Realizace probačních programů pro mladistvé v ČR.....	56
7.1 Probační program Právo pro každý den.....	59
7.1.1 Základní informace.....	60
7.1.2 Používané metody.....	61
7.1.3 Klienti programu.....	62
7.1.4 Lektori programu.....	63
EMPIRICKÁ ČÁST.....	65
8 Metodologie výzkumu.....	65
8.1 Etapy, postup a cíle výzkumu.....	66
9 Vlastní výzkum ve středisku PMS ČR PLZEŇ.....	69
9.1 Spolupráce s OČTŘ.....	69
9.2 Statistická data – přípravné řízení u mladistvých klientů Plzeň.....	70
9.3 Probační programy pro mladistvé realizované v Plzni.....	75
9.3.1 Junior Camp – 05.....	75
9.3.2 Příležitost.....	76
9.3.3 Učební program – mladiství.....	77
9.3.4 Právo pro každý den.....	78
9.4 Zhodnocení realizace programu Právo pro každý den v Plzni.....	81
9.5 Analýza údajů z Rejstříku trestů.....	88
9.5.1 Výzkum Institutu pro kriminologii a sociální prevenci.....	89
9.6 Shrnutí.....	91
Závěr.....	93
Conclusion.....	95
Resumé.....	97
Resumé.....	98
Seznam literatury.....	99
Seznam zkratk.....	107

Úvod

Stále aktuálně je jedním ze závažných problémů společnosti trestná činnost dětí a mladistvých. Stáváme se stále svědky delikventního jednání. V policejních statistikách se každoročně zvyšuje číslo označující kriminální skutky spáchané dětmi a mladistvými.

Trestná činnost dětí a mládeže je velmi vážným společenským problémem. Tomuto problému by se měla věnovat větší pozornost a to hlavně jejímu snížení a omezování než doposud. Toto závažné téma ovlivňuje každého z nás, neboť děti a mladiství jsou naší budoucností, neměli bychom se k této problematice stavět lhostejně.

Současná společenská situace může ovlivnit i to, že kriminalita mladistvých má stoupající tendenci a též je možné říci, že stoupá jejich brutalita.

V dnešní době jsou na děti kladeny čím dál vyšší nároky a je na ně vyvíjen větší tlak, než tomu bylo v předchozích letech či desetiletích. V dané situaci méně odolný a přizpůsobivý jedinec může mít problémy zvládnout rychlost, kterou se společnost vyvíjí a v tomto okamžiku, se mohou tvořit příhodné podmínky pro projevy delikventního chování.

Je vhodné věnovat pozornost příčinám a podmínkám vzniku a rozvoje dětské delikvence a následně jejímu řešení. Zhodnotit zda se vydat cestou reedukace a resocializace, která by mohla ovlivnit možné pozitivní změny u mladistvých pachatelů. Prevence a různé aktivity, které mohou napomoci předcházení tohoto negativního sociálně patologického jevu, by měly být ve společnosti na prvním místě.

Díky mé dlouholeté praxi u Policie ČR se zaměřením na děti a mladistvé mě tato problematika velmi zajímá.

Nejen z tohoto úhlu pohledu věnuji svůj výzkum této oblasti. Ve výzkumu bych chtěla zjistit, zda absolvování probačního programu zamezí případnému páčání další trestné činnosti mladistvého pachatele.

Jako základní výzkumnou otázku si stanovuji: Jaká je efektivita probačních programů pro mládež z pohledu kriminální recidivy mladistvých pachatelů?

Mezi první kapitoly jsem zařadila přehledné vymezení základních pojmů souvisejících s tématem vzhledem ke specifičnosti zákonodárství nad dětmi a mladistvými a není možné opomenout rizika dospívání a faktory, které toto období provázejí a úzce souvisí s danou problematikou. Do obsahu mé práce jsem uvedla v návaznosti na znaky delikvence mladistvých statistiky kriminality dětí a mládeže v letech 2000, 2005 až 2008, kdy uvedené statistiky rozeberu a shrnu. V další kapitole jsem se zaměřila na systém sankcí, které jsou vůči dětem a mladistvým jako následek protiprávního jednání možné aplikovat. V posledních dvou kapitolách teoretické části se věnuji poslání a cílům probační a mediační služby, probačním programům, jejich akreditaci a dotačnímu řízení, rovněž realizaci těchto programů pro mladistvé v České republice v letech 2005 až 2008.

V praktické části jsem se rozhodla pro kvantitativní výzkum, protože mi umožnil získat podrobnější a přesnější informace potřebné ke zjištění mého výzkumného cíle. Součástí mé práce jsou informace o probačních programech realizovaných v Plzni v letech 2005-2008 a následně výzkum efektivnosti těchto realizovaných programů ve středisku Probační a mediační služby ČR v Plzni v letech 2007 a 2008, včetně jeho zhodnocení a využití do budoucna. Poslední kapitolu věnuji analýze Rejstříku trestů v České republice v roce 2006 k celkovému závěrečnému zhodnocení efektivnosti probačních programů a dalšímu doporučenému zjištění.

1 Vymezení základních pojmů

V diplomové práci se zabývám problematikou páchání trestné činnosti mládeží, a proto je nutno vysvětlit základní pojmy, které s tímto tématem úzce souvisí. Nízký věk pachatelů a skutečnost, že jejich osobnost je ve fázi formování a vývoje, znamená stále velkou možnost jejich nápravy. Naše legislativa se na toto zaměřuje a je rozdílně řešen způsob jejich potrestání, než je tomu u dospělých pachatelů. Přesné vymezení pojmů a stanovení je nezbytné pro správné pochopení uvedené problematiky.

1.1 Dítě

Pojem dítě můžeme vymezit podle mezinárodní Úmluvy o právech dítěte¹, kde je uvedeno v článku 1, že dítětem se rozumí každá lidská bytost mladší 18-ti let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve. Trestní zákoník č. 40/2009 Sb, s účinností od 1.1.2012 koresponduje s výše uvedenou Úmluvou o právech dítěte a rovněž uvádí, že *dítětem se rozumí osoba mladší osmnácti let, pokud trestní zákon nestanoví jinak.*²

Další zákon, který se zabývá vymezením uvedeného pojmu, je Zákon o soudnictví ve věcech mládeže, kde je uvedeno v § 2 písm. c), že *dítětem mladším patnácti let je ten, kdo v době spáchání činu jinak trestného nedovršil patnáctý rok věku.*

Ve zmiňovaných normách je vidět rozdílný pohled na pojem dítě a vymezení jeho věku, ve své práci budu vycházet ze Zákona o soudnictví ve věcech mládeže.³

---

¹ Úmluva o právech dítěte, Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí, č. 104/1994 Sb.

² Viz. § 216 trestního zákoníku

³ Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů

Pedagogický slovník dítě uvádí jako „lidského jedince v životní fázi od narození do období adolescence“.⁴

1.2 Mládež, mladiství

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže používá pojem mládež v § 2 písm. b) pro označení společné kategorie dětí mladších patnácti let a mladistvé. Pokud bychom chtěli tuto skupinu definovat dle věku, jedná se o osoby od 0- 18 let.

Naproti tomu Průcha charakterizuje mládež z jiného pohledu a to jako „*sociální skupinu tvořenou lidmi ve věku přibližně od 15 do 25 let, kteří již ve společnosti neplní role dětí, avšak společnost jim ještě nepřiznává role dospělých.*“⁵

Mladistvým je ten, kdo v době spáchání provinění dovrčí patnáctý rok a nepřekročí osmnáctý rok svého věku. Zákon dále rozvádí odpovědnost mladistvého v § 5, odst. 1, kde je uvedeno, že mladistvý, který v době spáchání činu nedosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat jeho nebezpečnost pro společnost nebo ovládat svoje jednání, není za tento čin trestně odpovědný.

Přestože je pojem mladistvý přesně definován, vyplývá, že v případě provinění se na danou osobu dá podle Zákona č. 218/2003 Sb. pohlížet individuálně. V této souvislosti mluvíme o tzv. juvenilní delikvenci, což znamená trestnou činnost mladistvých ve věkové kategorii 15-18 let. Jde o věkovou kategorii, která je již trestně odpovědná, ale její postavení v rámci trestního práva je upraveno. Také hovoříme o tzv. podmíněné či relativní trestní odpovědnosti či přičetnosti mladistvého, kdy mladistvý je zásadně trestně odpovědný, přičemž odpovědnost je podmíněna dosažením potřebného stupně rozumové a mravní vyspělosti, neboť stupeň rozumové a mravní vyspělosti zejména okolo 15 let věku je u jednotlivých mladistvých

---

⁴ Průcha, J. aj. *Pedagogický slovník*. 4. akt. Vyd. Praha: Portál, 2003. s. 46

⁵ Průcha, J. aj. *Pedagogický slovník*. 4. akt. Vyd. Praha: Portál, 2003. s. 125

rozdílný. V případě pochybnosti o rozumové a mravní vyspělosti mladistvého lze s přihlédnutím na znalecké posudky dolní hranici odpovědnosti přizpůsobit daným okolnostem a zbavit mladistvého trestní odpovědnosti.

1.3 Delikvence, kriminalita

Delikvence je širším pojmem než kriminalita a *označuje činnost porušující nejen právní, ale i sociální normy chování a způsobující společnosti nebo jedinci újmu. Obvykle se tímto pojmem rozumí protispoločenské chování, které nemusí dosahovat stupně spoločenské nebezpečnosti trestného činu.* Tento pojem u nás používán ve stejném významu.⁶

Delikvence tedy zahrnuje trestné činy, provinění i činy jinak trestné, které spáchaly osoby mladší 15-ti let. Patří sem i přestupky. Delikvence nemusí být spojována s právními důsledky, může se rovněž jednat o mírnější porušení morálních, společenských nebo právních norem.

Kriminalitou rozumíme přesně zákonem vymezené trestné činy, které tyto zákony porušují. Jedná se hlavně o trestné činy, přečiny a zločiny, spáchané osobami staršími 18ti let. Kriminalita v obecném slova smyslu znamená zločinnost, společenský jev, který je charakterizován souhrnem nežádoucí trestné činnosti.

Kriminalita patří mezi závažné sociálně patologické jevy, které narušují harmonický vývoj společnosti. Je tedy pro společnost dysfunkční a společensky škodlivá. Kriminalita narušuje základní pravidla společenského řádu a lidského soužití, působí společnosti i státu značné nemateriální a materiální škody, způsobuje jednotlivým obětem škody fyzické, psychické a společenské, vyvolává ve společnosti atmosféru strachu, nejistoty a nedůvěry.⁷

---

⁶ SKOPALOVÁ J. *Vybrané kapitoly ze sociálních deviací.* Olomouc: Andragogé, 2000. s. 16

⁷ Novotný, O., Zapletal, J. a kol. *Kriminologie.* Praha: ASPI Publishing, s.r.o., 2004, s. 20-21

V minulých desetiletích se kriminalita stala masovým sociálním jevem. Jedním z výrazných fenoménů ve vývoji kriminality v ČR jsou kvalitativní a kvantitativní změny trestné činnosti dětí a mladistvých.

Mění se typologie páchaných trestných činů (resp. provinění), ale také profily pachatelů, zvyšuje se podíl prvopachatelů a pachatelů, jejichž trestná činnost bývá epizodického charakteru.⁸ Rychlejší růst kriminality mládeže lze očekávat v regionech hospodářsky a sociálně nestabilizovaných. Největší dynamiku mají v růstu kriminality velká města, kde hospodářské bohatství neznamena jen stabilitu, ale i výzvu a větší příležitost pro páchaní trestné činnosti.

1.4 Trestný čin, provinění, čin jinak trestný

V kriminalitě mladistvých je nutné vymezit související termíny, kterými jsou trestný čin (přečin, zločin), provinění a čin jinak trestný. Trestní zákoník definuje **trestný čin** tak, že *trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně. K trestní odpovědnosti je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti. Trestní zákoník dále dělí trestné činy na přečiny a zločiny. Přečiny jsou všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let. Zločiny jsou všechny trestné činy, které nejsou podle trestního zákona přečiny; zvláště závažnými zločiny jsou ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let.*⁹

Trestní odpovědnost mladistvých je upravena dle zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže. *Trestný čin spáchaný mladistvým se nazývá **provinění**. Čin, jehož znaky jsou uvedeny*

---

⁸ MAREŠOVÁ, A. Kriminalita mládeže. Trestní právo.2005, č.4, s 14-20

⁹ §13, §14 Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník

*v trestním zákoně, není proviněním, jestliže je spáchán mladistvým a stupeň jeho nebezpečnosti pro společnost (společenská škodlivost) je malý.*¹⁰

Jedná se o odlišné označení trestného činu (přečinu, zločinu), nikoliv o odlišnou skutkovou podstatu jednotlivých trestných činů uvedených v trestním zákoníku.

Činem jinak trestným se rozumí čin, který je relativně ve smyslu trestně právních předpisů beztrestný, i když za jiných okolností by byl trestným činem. Jsou rozlišovány dva typy činů jinak trestných:

-pro společnost nebezpečný čin naplňující znaky skutkové podstaty trestného činu, který z důvodu nedostatku věku, přičetnosti nebo relativní přičetnosti v důsledku nedostatečné rozumové a mravní vyspělosti, není trestným činem,

-čin pachatele trestně odpovědného (tj. přičetného, který dovršil patnáctý rok svého věku a který dosáhl i potřebného stupně rozumové a mravní vyspělosti) naplňující znaky skutkové podstaty trestného činu, ale nikoli zákonem požadovaný stupeň nebezpečnosti činu pro společnost (společenskou škodlivost).¹¹

1.5 Recidiva

Recidiva (z lat. *recidivus*, opakující se) označuje, že člověk (recidivista) opakovaně upadl do nějaké nežádoucí situace, typicky do nemoci, závislosti nebo zločinu. Zkušenost ukazuje, že tyto situace se častěji vyskytují u lidí, kteří je už zažili, že se tedy opakují. Lidé, kteří jimi už prošli, představují tedy rizikové skupiny, vyžadující zvláštní péči.¹²

---

¹⁰ §6 Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů

¹¹ viz. ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář. Praha: C.H.Beck, 2004, s.9

¹² <http://cs.wikipedia.org/wiki/Recidiva>

Pojem recidiva v trestním právu označuje stav, kdy se stejný pachatel opětovně dopustí trestného činu poté, co byl pravomocně odsouzen za spáchání jiného předcházejícího trestného činu. Pro recidivu nemá význam, zda předchozí odsouzení bylo pro nedbalostní nebo úmyslný trestný čin. Jedinou výjimkou z toho je tzv. zvlášť nebezpečná recidiva, která je možná pouze u zvlášť závažných úmyslných trestných činů. V případě recidivy dochází ke zvýšení nebezpečnosti činu pro společnost, protože předchozí odsouzení zřejmě nesplnilo svůj výchovný a individuálně preventivní účel a nevedlo k nápravě pachatele.

V novém trestním zákoníku už ovšem není zvlášť upraveno trestání zvlášť nebezpečného recidivisty, jako tomu bylo u dřívější úpravy. Nyní je u jednotlivých trestných činů častěji uváděna recidiva jako okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby. Mimo to je možný přísnější postih pro pachatele, který spáchal opakovaně zvlášť závažný zločin - § 59 TZ.

Jde o pojem, s nímž pracuje hned několik vědních disciplín, přičemž z našeho pohledu je relevantní pojetí trestněprávní nauky a kriminologie, popř. penologie. Trestněprávní nauka definuje recidivu (zpětnost) jako případ, kdy se pachatel dopustí trestného činu, ačkoli již byl dříve pro trestný čin pravomocně odsouzen. Od souběhu trestných činů, tj. od druhé formy mnohosti trestných činů, se liší tím, že trestný čin je spáchán až po pravomocném odsouzení, nikoli před vyhlášením odsuzujícího rozsudku. Klíčovým momentem recidivy je tak odsouzení pachatele pravomocným rozsudkem.

Recidivou není případ, byť je jí velmi podobný, kdy pachatel spáchal další trestný čin v době po vyhlášení odsuzujícího rozsudku do okamžiku, kdy tento rozsudek nabyl právní moci. Tato situace se v odborné literatuře označuje jako „recidiva zdánlivá“ či „mnohost trestných činů sui genesis.“

Od právního pojetí recidivy je třeba ještě odlišit recidivu ve smyslu kriminologickém a penologickém.

U kriminologického pojetí vystupuje do popředí subjektivní kritérium odrážející skutečnost, že pachatel se trestného činu dopustil znovu, aniž by jej soud musel pravomocně odsoudit za předcházející trestný čin. Podmínkou zde není společenská reakce na minulý trestný čin pachatele, která by byla kvalifikovaným způsobem stvrzena.

Nejužší chápání recidivy přináší penologické pojetí, jelikož vedle opakovaného pravomocného odsouzení požaduje alespoň částečný výkon trestu odnětí svobody za dřívější trestný čin.

Ovšem ani samotní recidivisté nejsou zcela homogenní skupinou, proto k nim v trestním zákonodárství nelze přistupovat zcela stejně. Přes shodnost obecných rysů má každý druh recidivy vlastní specifické projevy; jiný bude u kriminality mravnostní než u kriminality majetkové.¹³

---

¹³ http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/trestni-pravo/art_6574/k-pravnimu-pojeti-recidivy-v-novem-trestnim-zakoniku.aspx

2 Riziková mládež

Termín rizikový může mít více významů, někteří autoři označují ohrožení mládeže více typů. V literatuře bývá do tohoto pojmu zahrnuto i zneužívání dětí a mládeže. Riziková mládež pro potřebu mé práce bude ve smyslu užšího chápání tohoto pojmu.

Za rizikovou mládež považujeme dospívající, u kterých je následkem spolupůsobení více faktorů, zvýšená pravděpodobnost selhání v sociální a psychické oblasti. V textu věnuji pozornost vybraným skupinám ohrožené mládeže – s agresivními projevy a s disociálním chováním. Obě skupiny spolu úzce souvisí a často se vyskytují i současně. Jedinci s agresivním chováním jsou jistým způsobem kategorií disociální mládeže. Do kategorie mládež zahrnuji dospívající populaci v období pubescence a adolescence, tj. mezi dětstvím a dospělostí.

Člověk může být rizikový z různých hledisek – osobnostních, somatických, zdravotních, sociálních, z hlediska schopností, chování. Pro moji práci mě především zajímá chování. Jakékoliv patologické, chování člověka má svoje důvody. Chování mladých lidí, jeho motivace, příčiny vzniku a pozitivní ovlivňování jdou jedny z faktorů k pochopení mladistvých a práce s nimi. Chování člověka a jeho vnitřní prožívání není vždy v souladu, obzvláště v dospívání dochází často k rozporům mezi vnitřními potřebami a vnějšími projevy. Důvody chování jiných jsou pro pozorovatele vždy jen hypotézou, která může, ale nemusí se ztotožňovat s realitou.

2.1 Dospívání a rizika dospívání

Vývojové aspekty v období dospívání představují rizikový potenciál, který se může za nepříznivých okolností výrazně podílet na vzniku různých forem poruch adaptace a nepřiměřeného chování. Proto je pro profesionála pracujícího s mládeží nutné, aby poznal procesy probíhající v tomto vývojovém období, rozuměl jim a dokázal účinně pracovat zejména s pozitivním potencionálem, který období dospívání nabízí. Je to období

poměrně časově dlouhé a představuje proces, při kterém se jednoznačně závislý jedinec formuje na relativně nezávislého jedince, který za sebe přebírá plnou odpovědnost.

Dospívání se zpravidla dělí na období puberty (pubescence) a adolescence. Období puberty nastupuje u jedince obvykle mezi 10. a 12. rokem života a končí mezi 15. – 16. rokem. Ve starších literaturách se dočítáme nástupu pubertálních změn mezi 11. - 13. rokem, takže v současnosti je tendence snižování věku, v kterém začíná proces tělesných a fyziologických změn. Je typické, že u děvčat se celý proces změn začíná dříve jak u chlapců.

Období adolescence navazuje na pubertu obvykle mezi 16. až 17. rokem, přičemž určení horního věkového limitu závisí od toho, co považujeme za rozhodující kritérium. Zpravidla se za rozhodující považuje rozvinutí tělesných i duševních dispozic jedince okolo 21. roku věku. Podle některých autorů je však i tato hranice pro mnohé jedince příliš nízká, protože skutečnou osobnostní a sociální zralost dosahuje většina lidí podstatně později. Je spojená s určitými zkušenostmi, získanými např. při spolužití se sexuálním partnerem, zakládání vlastní rodiny, přebírání zodpovědnosti za jiné, formování profesionální identity apod.

2.2 Změny v dospívání

V období dospívání se uskutečňují změny v následujících oblastech:

a) Biologické a fyziologické změny

Masivní změny v činnosti žláz s vnitřním vylučováním podmiňují rozvoj všech tělesných znaků typických pro dospělého člověka. Nastává tzv. růstový sprint, při kterém dochází k rychlým změnám všech anatomických oblastí.

Zřetelný je tělesný růst, spojený s citelným rozvojem tělesné síly. Výšková změna představuje přibližně 10 cm za rok, čemuž odpovídá i adekvátní hmotnostní přírůstek. Takovýchto přírůstků dosahují děvčata okolo 11. roku a chlapci okolo 13. roku. Samozřejmě, že existují velké individuální rozdíly a proto nelze průměrný věk nástupu změn zároveň považovat za kritérium normality a zdravého vývinu.

Jedním z významných důsledků rychlého růstu je vznik tělesné disproporcionality, při které končetiny rostou rychleji jak jiné části těla a vyvolávají pocity nedostatečné pohybové koordinace, nešikovnosti, nedokončenosti a současně velmi silné nespokojenosti se svým tělem a se sebou samým. Z hlediska prožívání jde o významnou dimenzi procesu dospívání, která je často prvním impulzem pro úvahy o osobní identitě, zdrojem pocitů osobní nedostatečnosti či méněcennosti, dezintegrace apod.

Snad nejintenzivnější jsou prožívané změny v oblasti sexuality. Anatomicko-fyziologické změny nastávají mezi 10. až 11. rokem, kdy se začínají rozvíjet primární pohlavní orgány. Dále pokračuje výrazným růstem pohlavních orgánů většinou mezi 13 až 14. rokem, přičemž u chlapců se objevuje první ejakulace a u děvčat první menstruace. Činnost pohlavních žláz podmiňuje vývin primárních (pohlavní orgány), sekundárních (mužský/ženský typ ochlupení), terciárních (tvar těla, tukové vrstvy, pocení apod.) a kvartálních (zájmy, komunikační schémata apod.) pohlavních znaků. Tělesný pohlavní vývin se u chlapců ukončuje mezi 15. až 17. rokem a u děvčat mezi 14. až 15. rokem úplným rozvinutím všech tělních systémů, tj. v krevním oběhu (mění se puls, tlak, chemické složení krve), osifikují kosti, dozrává kostra a svalstvo, dýchací systém a trávicí systém, prakticky celé tělo získává funkční normu, která se potom udržuje po dobu života jedince.

b) Psychické změny

Uvedené tělesné a fyziologické změny, které představují velmi silný zásah do konceptu a struktury osobnosti, podmiňují také změny psychických funkcí, které se zřetelně projevují v těchto oblastech:

1) **oblast poznávání**, u něž se nástroje výparně zdokonalují. Zdokonaluje se struktura logického myšlení a logické paměti, analyticko-syntetického vnímání reality, rozvíjí se abstraktní myšlení, tj. nastává prudký rozvoj intelektových kapacit a intelektové výkonnosti. Začíná se nezávisle uplatňovat vlastní vůle a regulace chování vůlí, které vyjadřují silnější potřebu sebeuplatnění, seberealizace, osobní nezávislosti a emancipace. Představují obrovský potenciál pro další osobnostní růst.

2) **oblast citového** vývoje, kde se doteď uvedené změny často velmi bolestivě spolupodílejí na procesu dospívání. Osobnost se pod tímto náparem obrovských změn citově labializuje, zvyšuje se citová reaktivita, jedinec prožívá vnitřní nejistoty, úzkosti, nerozumí svým pocitům apod. Kromě toho se rozšiřuje spektrum citového prožívání, hlavně o intenzivní vnímání eroticko-sexuální, sociální a estetické podněty. Na základě toho je nevyhnutelné, aby dospívající jedinec podstatně diferencoval a kultivoval svoje doteď infantilně jednoduché, jednoznačné citové projevy a chování. Můžeme konstatovat, že proces dospívání probíhá ve dvou hlavních fázích:

1. fáze – negativní se projevuje už na začátku puberty poklesem výkonnosti, motivace, selháním v sociálních vztazích, pocity citové rozladěnosti, stísněnosti, izolací apod. Toto období může trvat různě dlouho a může docházet ke krizovým kolizím, afektivním reakcím a neadekvátnímu, sociálně nepřiměřenému chování.

2. fáze – pozitivní, představuje postupné překonávání negativních prvků prvního období a objevují se signály stabilizování osobnosti, zvyšuje se výkonnost, začíná se prosazovat pozitivní motivační, intelektuální a kreativní potenciál, normalizují se sociální vztahy. V prožívání se objevuje pozitivní citové ladění, spojené s pocity radosti z objevení tělesných a duševních potencií. Začíná být silně prožívaný pocit osobní svobody a bohatosti. Tento moment na druhé straně přináší riziko převelkého uvolnění, větší povrchnosti ve vztazích k lidem, sebepřeceňování, nereálného posuzování svých možností a nenáročného životního stylu.

V individuálních případech může být těžké diferencovat jednotlivé fáze. Je však možné určit hlavní trendy těchto fází, což významně pomáhá zasvěcenému

přístupu k dospívajícímu. Individuální odchylky v dynamice těchto fází jsou významné pro celý příběh procesu dospívání.

c) Sociální změny

Právě při úvahách o sociálních změnách se zřetelně ukazuje, že dělení vývojových změn může mít jen pomocný smysl. Je totiž nemožné oddělovat tělesné, ale zejména psychické změny od změn, které se uskutečňují ve vztazích k sociálnímu prostředí a v procesu socializace osobnosti. Dospívající uskutečňují rozhodující změny v následujících sociálních vztazích:

1. **Vztahy k vrstevníkům**, které začínají být prožívané jako nejdůležitější a jsou velmi intenzivní. Jde o posun od jednoznačné závislosti malého dítěte na rodičích směrem k emancipaci na jejich citovém a názorovém vlivu. Dospívající si vytvářejí nové, vlastní citové a sociálně důležité vazby. Vznikají tzv. party, neformální vrstevnické skupiny. Individuální vztahy v nich bývají zpravidla povrchní, krátkodobé a často se mění. Je to zákonitý jev. Pubescent je poháněný vývojovou tendencí směrem k osamostatnění se a postupnému stabilizování své nezávislosti. Pokouší se o to v konkrétních situacích, ale chybí mu dostatek osobních zkušeností a nedokáže ještě dostatečně dobře vytvářet a citově prožívat nové hodnotné interpersonální vztahy. Učí se to ve vrstevnických skupinách, jejichž je členem.

2. **Vztahy k rodičům a dospělým autoritám**, které se postupně uvolňují a mění svůj základní charakter. Směřují od jednostranné existenční, citové, postojové, sociální závislosti k stále se prohlubující partnerské struktuře vztahu. Přátelství vrstevníků a vztahy v neformálních sociálních skupinách jsou interpersonálně prožívané natolik významné, že se nejednou vyhrocují do silných vnitřních konfliktů dospívajícího. Je to na jedné straně potřeba získat si uznání party, sociální pozici, status v ní, dodržovat normy, dokázat svoji loajálnost a na straně druhé snaha neztratit

přiměřené vztahy s rodiči a s dospělými autoritami všeobecně. Nechce je ztratit, chce jen změnit jejich strukturu. Často však jde o protichůdné či ambivalentní tendence, které vyvolávají velmi emocionálního zmatku v nedokončené osobnosti. Zákonitě se objeví sociální a citové selhání a dospívající dělají chyby. Tyto zážitky a zkušenosti bývají bolestivě a zranitelně prožívané. Představují velké riziko pro vývoj poruch chování, ale jejich užitečnost spočívá v tom, že dospívající je nucený samostatně, nezávisle uvažovat, rozhodovat se, přebírat za svoje rozhodnutí zodpovědnost, ujasňovat si, strukturovat a diferencovat vztahy k lidem.

V procesu vývojového přechodu z puberty do adolescence se dospívající začíná odpoutávat od vrstevníků a zaměřuje se stále více na sebe. Pozoruje a uvědomuje si svoje pocity, přemýšlí o svém prožívání, hodnotách, vztazích, zkušenostech, o smyslu života. Často se mu tyto struktury znovu rozpadají, odmítá vlastní názory a vytváří si nové. Nutí ho k tomu selhání, konflikty a problémy, které vznikají v jeho interpersonálním poli. Probíhá proces vytváření osobní identity, který je pro člověka jedním ze základů duševního zdraví.

Chyby, selhání a problémy, které dospívající musí zpracovat, představují významné riziko, ale současně jej duševně otužují. Stále více se osamostatňuje a emancipuje ve vztazích k sociálnímu prostředí. Je schopný dělat kvalifikovanější rozhodnutí a osobní volby, pracovat s vlastním sebeovládáním, seberegulováním, určováním si osobních cílů a životních plánů. Vývoj nezávislosti dospívá do stádia, kdy už dospívající neakceptuje vedení a výchovu od jiných, ale rozhodující je hlavně to, co chce on sám, rozhodující je sebevýchova. Snižuje se míra závislosti na tom, jak ho hodnotí jiní, a roste schopnost hodnotit a posuzovat sebe samého, samostatně rozhodovat o tom, co je „dobré“ a „zlé“. Adolescent je prakticky intelektově zralý, ale sociálně a emočně „nedokončený“, takže jeho hodnotící kritéria bývají velmi vysoká a náročná. Názorově je přímočarý, nepřijímá kompromisy, věří tomu, že věci mohou být ideální, „černý“ anebo „bílý“.

3. Vztahy k opačnému pohlaví, které začínají jednoznačně získávat erotický charakter s eroticko-sexuálními fantaziemi a způsobí hodně nejistoty, komplexů a citových problémů v prožívání dospívajícího. V současnosti je tato oblast dospívání problematizována novou společenskou skutečností, tím, že akceleruje skóre dosahování fyzické dospělosti,

ale současně se prodlužuje dosahování psychické a sociální dospělosti, vzniká asi 10-15 ti roční období pohlavní připravenosti a zároveň psychické a sociální nezralosti. Dospívající jsou v tomto období vedeni oficiální morálkou k ovládnutí intenzivně prožívající a prosazující se sexuální potřeby. Na druhé straně se však setkávají se silně liberalizovanou komerční prezentací sexuality v oblasti komerčního umění. Proto je pro dospívajícího velmi těžké se orientovat ve svých postojích k vlastní sexualitě. Je vystaven často protichůdným podnětům, přičemž v otázkách sexuality nadále přetrvává ve společnosti množství předsudků a nedostatek odpovídajících informací. Kromě toho jim dospělé authority nejednou připisují také sexuální chování a záměry, které jsou projekcí jejich vlastních sexuálních vztahů, fantazií a zkušeností, které jsou však zamilovanému dospívajícímu zatím úplně cizí. Zejména tehdy, když to dělají blízcí lidé, může se to stát zdrojem vážných vnitřních konfliktů.

Když shrneme všechny doted' uvedené změny, můžeme říci, že výsledkem těchto změn v období dospívání je podstatě úplně jiný člověk, s novou vizáží, novým tělem, novými funkcemi, novým řídicím systémem. Na vnitřním zpracování velkého množství podstatných změn, jejich ujasnění a integraci do představy p sobě, do vymezení svého „JÁ“, definování své identity tak, aby osobnostní struktura přiměřeně fungovala, má dospívající extrémně málo času. Logickým důsledkem této skutečnosti je to, že dospívající zranitelně prožívá svoji nešikovnost v mezilidských vztazích, svoji „nedokončenost, nedokonalost, nejistotu a nespokojenost se sebou samým, zejména tehdy, když mu to dospělé authority neustále dávají velmi silně pociťovat svojí kritikou, hodnocením, očekávaními a nároky. Pocity nespokojenosti se sebou samým, frustrace, nejistota a napětí způsobuje, že vnější projevy dospívajících neodpovídají zpravidla jejich vnitřnímu prožívání a emocionálním podmínkám. Adolescenti bývají často agresivní, cyničtí, bezohlední, neuctiví apod. Je to výraz jejich vlastní zranitelnosti, nejistoty a frustrace. Poradenská a terapeutická zkušenost z práce s jedinci, kteří projevují poruchy chování, jednoznačně vypovídá o tom, že čím je člověk nejistější, nespokojenější sám se sebou, čím větší vnitřní napětí prožívá, tím je agresivnější, bezohlednější, cyničtější, zpravidla ve snaze kompenzovat svoje slabiny a dokázat především sám sobě svoji sílu a jistotu v konfrontacích se svým sociálním prostředím. Někdy se hovoří o „masce dospělosti“, kterou si nasazují ti, kteří se ještě necítí být

dospělými, ale křečovitě po dospělosti touží, protože nedokážou snášet období nedospělosti, které je však současně konstruktivním obdobím růstu a velkých vývojových možností. Často představují jakousi karikaturu dospělého (kouření, vulgárnosti apod.), přestože takového chování neposkytuje jeho nositeli pocit skutečné zralosti a nezbavuje ho osobní nejistoty.

2.3 Rizikové faktory dospívání

Za rozhodující rizikové faktory dospívání můžeme považovat právě selhání při naplňování jednotlivých vývojových úloh. Frustrace, která vzniká v situaci, když dospělé autority dostatečně neuvolňují dětské vazby s dospívajícím a teda je nedostatečně naplněna potřeba nezávisle se rozhodovat, dělat vlastní chyby a dosahovat vlastních úspěchů. Může vést k rozvoji vnitřního napětí, projevujícího se excesivními poruchami ve vztahu k autoritám, k neplodné destruktivitě a k odmítání jakékoliv spolupráce s dospělými.

Selhání dospívajícího ve vytváření uspokojivých vztahů s vrstevníky, když si dospívající nedokáže vytvořit zodpovědné místo ve skupinách vrstevníků a dostává se do role odmítaného člena skupiny, můžeme podmiňovat vývojem delikventních projevů chování, přijímání norem antisociálních skupin, případně může vést k sociální izolaci a z toho pramenících behaviorálních a emocionálních poruch.

Nedostatečný vývoj pocitu osobní identity vede často k vnitřnímu zmatku, který osobnost citově dezorientuje, vede k masivním pocitům méněcennosti, bezmocnosti. Z toho můžou pramenit projevy, provázené např. agresí, neurózami, případně zneužívání drog apod.

Dlouhodobé problémy ve vztazích k opačnému pohlaví, selhání v komunikaci a v pokusech o navázání vztahu, může najít svůj odraz v schopnosti vytvořit a udržet uspokojivý partnerský vztah, případně k poruchám sexuální identifikace.

Těžkosti s překonáváním infantilních výhod- toho, co nabízí role dítěte a nepřipravenost přebírat přiměřenou část zodpovědnosti za svůj život, životní hodnoty, cíle, plány, se mohou projevat v selhávání ve škole, v profesní přípravě, při dosahování osobních ambicí apod.

Samozřejmě, že uvedené poruchy jsou pouze naznačením možností, jakými se může vývoj ubírat a neznamenaají automaticky, takový vývoj. Ten může mít velmi rozmanité podoby.

Dospívání je vývojovým obdobím, které má z biodromálního hlediska pro člověka často rozhodující význam. Toto období není jen přípravou na dospělost, je samotným životním obdobím, které má u každého jedince svůj konkrétní obsah a člověk by jej měl vědět hodnotně prožít ne ho jen tak nějak přečkat. Vztah dospělé společnosti k dospívajícímu je podstatný a měl by pomoci dospívajícímu pozitivně zpracovat vnitřní rozpory, poskytnout jim modely emocionálně zralých osobností, vytvořit optimální podmínky pro kultivované a zdravé dospívání svých dětí.¹⁴

2.4 Znaky delikvence mladistvých

Trestná činnost dětí a mladistvých se liší v od trestné činnosti ostatních věkových skupin v mnoha ohledech. Je to dáno především stupněm psychického a somatického vývoje, vlastnostmi, zkušenostmi i motivy k páchání trestné činnosti. Jelikož osobnost je ve fázi formování a je stále velká možnost nápravy, je toto zohledněno i v právní úpravě a způsob potrestání je řešen jiným způsobem než u dospělého pachatele.

U delikvence mladistvých můžeme nalézt určité specifické znaky, kterými se odlišuje od delikvence dospělých:

---

¹⁴ Labáth, V. a spolupracovníci: *Riziková mládež*. Praha:SLON, 2001, s. 11-21

- výběr předmětu je určován jiným hodnotovým systémem, často jsou odcizovány předměty, které momentálně objektivně nepotřebuje, ale touží po nich,
- jednání je vedeno spíše impulzivně pod vlivem momentální situace,
- pokud trestné činnosti předchází příprava, je nedokonalá, často schází prvek plánování,
- o přípravě i spáchané trestné činnosti se svěřují členům skupiny, do které patří,
- trestná činnost je páchána ve vrstevnické partě, kde je patrná hierarchie a různý podíl na páchání trestné činnosti,
- věci získané trestnou činností se podle hierarchie ve skupině rozdělují, finanční prostředky se utrácejí společně,
- alibi se získávají v rámci skupiny, do které patří,
- trestná činnost je často páchána pod vlivem alkoholu či jiných návykových látek,
- je doprovázena zvýšenou agresivitou a násilím, často je k dosažení cíle použito neúměrných prostředků,
- při recidivě trestné činnosti se objevují znaky předcházející trestné činnosti.
(Mülpachr, 2001)

Ze statistik Ministerstva vnitra ČR, které jsou oficiálně zveřejněny na internetových stránkách, vyplývá, že až do roku 1996 stoupal počet spáchaných trestných činů mladistvými.

„Dlouhodobý pokles podílu mládeže na páchání trestné činnosti lze spatřovat v poklesu podílu dětí a mladistvých v populaci. Vliv má i účinnost zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, který

ovlivňuje hodnocení materiálního znaku provinění, tedy stupeň společenské nebezpečnosti jednání mladistvých a osob mladších 15-ti let pro společnost“. (MV ČR, Zpráva..., 2006)

Z těchto statistik ale také vyplývá, že kriminalita dětí a mladistvých prudce stoupala až do roku 1999 a teprve poté začala mírně klesat. Veřejnost se však stále přiklání k názoru, že kriminalita dětí a mládeže roste. Což vysvětluje do jisté míry fakt, že kriminalita se stále posouvá mezi mladší děti a že jednotlivé případy jsou mnohem častěji a více medializované.

3 Analýza stavu kriminality mládeže v ČR, Plzeňském kraji a v Plzni v letech 2005-2008

V této části své práce chci ukázat vývoj a spektrum trestné činnosti v České republice, v Plzeňském kraji (dříve Západočeského kraje) a na území města Plzně s využitím statistik Policie České republiky.

3.1 Přehled spáchaných trestných činů mládeží v České republice v období let 2005-2008.

Kriminalita za období 1.1.2005 do 31.12.2005 v České republice

2005	Zjištěno	Objasněno	Spácháno skutků		Stíháno	
			Děti	Mladiství	Děti	Mladiství
			6 -15 let	15 –18 let	6 -15 let	15 –18 let
<i>Vraždy celkem</i>	186	161	2	3	6	4
<i>Násilné činy celkem</i>	21684	16046	1149	1664	700	1027
<i>Mravnostní činy celkem</i>	1849	1560	190	291	85	172
<i>Majetkové činy celkem</i>	229279	45590	4643	6115	1990	3251
<i>Krádeže vloupáním</i>	57956	12490	1722	2225	894	1168
<i>Krádeže prosté</i>	154124	27207	2674	3551	944	1859
<i>Obecná kriminalita celkem</i>	277504	84818	7179	9675	3166	5311
<i>Celková kriminalita</i>	344060	135281	7614	10287	3341	5654

Kriminalita za období 1.1.2006 do 31.12.2006 v České republice

2006	Zjištěno	Objasněno	Spácháno skutků		Stíháno	
			Děti 6 -15 let	Mladiství 15 –18 let	Děti 6 -15 let	Mladiství 15 –18 let
<i>Vraždy celkem</i>	231	196	4	5	1	4
<i>Násilné činy celkem</i>	19171	14028	990	1456	555	907
<i>Mravnostní činy celkem</i>	1615	1331	175	249	73	151
<i>Majetkové činy celkem</i>	221707	42098	4159	5703	1830	3088
<i>Krádeže vloupáním</i>	53503	10673	1572	2049	746	1163
<i>Krádeže prosté</i>	151136	25860	2333	3288	863	1684
<i>Obecná kriminalita celkem</i>	263371	75052	6467	8900	2823	4966
<i>Celková kriminalita</i>	336446	133695	7605	10272	3027	5808

Kriminalita za období 1.1.2007 do 31.12.2007 v České republice

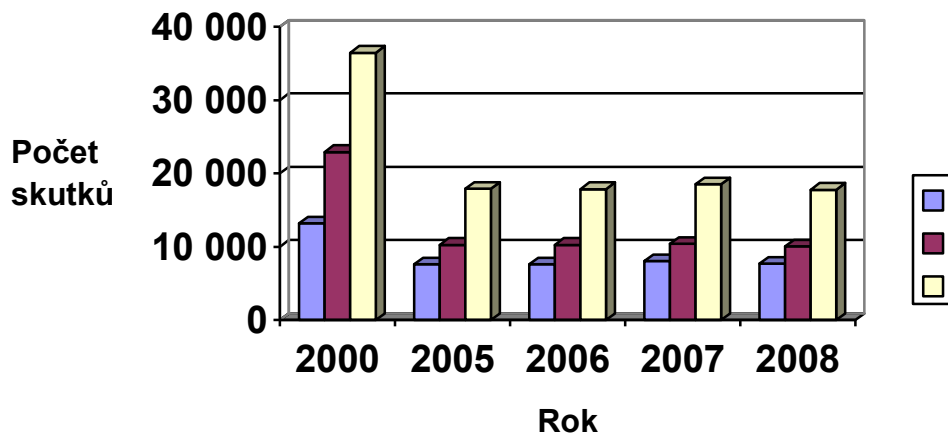
2007	Zjištěno	Objasněno	Spácháno skutků		Stíháno	
			Děti 6 -15 let	Mladiství 15 –18 let	Děti 6 -15 let	Mladiství 15 –18 let
<i>Vraždy celkem</i>	196	174	10	12	2	11
<i>Násilné činy celkem</i>	19551	13047	1082	1520	537	998
<i>Mravnostní činy celkem</i>	1689	1274	184	267	80	169
<i>Majetkové činy celkem</i>	228266	40424	3966	5157	1410	2914
<i>Krádeže vloupáním</i>	54925	10384	1472	1859	632	1115
<i>Krádeže prosté</i>	154207	24682	2238	2929	582	1551
<i>Obecná kriminalita celkem</i>	268301	68968	6214	8285	2407	4855
<i>Celková kriminalita</i>	357391	138852	8079	10419	2635	6322

Kriminalita za období 1.1.2008 do 31.12.2008 v České republice

2008	Zjištěno	Objasněno	Spácháno skutků		Stíháno	
			Děti 6 -15 let	Mladiství 15 –18 let	Děti 6 -15 let	Mladiství 15 –18 let
<i>Vraždy celkem</i>	202	174	6	9	4	7
<i>Násilné činy celkem</i>	17875	11239	958	1368	552	857
<i>Mravnostní činy celkem</i>	1680	1202	155	248	84	146
<i>Majetkové činy celkem</i>	219347	37792	3844	4936	1295	2718
<i>Krádeže vloupáním</i>	53381	9889	1426	1776	563	1052
<i>Krádeže prosté</i>	147292	23230	2163	2785	550	1439
<i>Obecná kriminalita celkem</i>	257763	63068	6040	8089	2521	4697
<i>Celková kriminalita</i>	343799	127906	7728	10049	2723	6014

Z uvedených údajů vyplývá, že u mládeže převládá majetková trestná činnost. Nejvyššího stupně dosáhla v roce 2005, kdy bylo dětmi a mladistvými spácháno 10 758 skutků. Nejnižší počet majetkových činů spáchaných mladistvými byl v roce 2008. Podle policejní evidence jsou předmětem majetkových deliktů především krádeže věcí z aut, krádeže aut, krádeže kol, vloupání do chat, vloupání do bytů, krádeže v bytech, vloupání do obchodů, vloupání do restaurací, podvody a zpronevěry. Za majetkovou kriminalitou se na druhém místě drží, kriminalita násilná, ta dosáhla svého vrcholu v roce 2005, kdy bylo spácháno 2 813 násilných trestných činů. Oproti tomu nejnižší byla v roce 2008, kdy bylo spácháno „pouze“ 2 326 skutků. Na třetím místě je kriminalita mravnostní. Nejvíce mravnostních činů bylo spácháno roku 2005 a to 481. Nejvyšší počet vražd spáchaných mládeží byl roce 2007 v počtu 22 skutků.

Celková kriminalita mládeže na území ČR

Pro srovnání jsem použila statistiku kriminality mládeže v České republice z roku 2000, kdy z grafu vyplývá, že došlo k více jak polovičnímu poklesu trestné činnosti páchané mládeží. Od roku 2005 kriminalita nijak výrazně neklesá a ani nestoupá, má setrvalou tendenci. Tak znatelný pokles kriminality od roku 2000 lze přisuzovat nejen poklesu populace, ale i preventivním a efektivním opatřením ke snížení celkové kriminality na území ČR.

3.2 Kriminalita mládeže v období 2005-2008 v Západočeském kraji

Kriminalita za období 1.1.2005 do 31.12.2005 v Západočeském kraji

2005	Zjištěno	Objasněno	Spácháno skutků		Stíháno	
			Děti	Mladiství	Děti	Mladiství
			6 -15 let	15 –18 let	6 -15 let	15 –18 let
<i>Vraždy celkem</i>	20	19	0	0	0	0
<i>Násilné činy celkem</i>	1663	1603	92	143	67	66
<i>Mravnostní činy celkem</i>	206	204	28	36	8	24
<i>Majetkové činy celkem</i>	15982	14998	533	656	147	337
<i>Krádeže vloupáním</i>	4687	4436	192	233	57	109
<i>Krádeže prosté</i>	10281	9613	319	392	76	206
<i>Obecná kriminalita celkem</i>	20369	19286	763	970	250	494
<i>Celková kriminalita</i>	25343	24142	810	1031	263	535

Kriminalita za období 1.1.2006 do 31.12.2006 v Západočeském kraji

2006	Zjištěno	Objasněno	Spácháno skutků		Stíháno	
			Děti	Mladiství	Děti	Mladiství
			6 -15 let	15 –18 let	6 -15 let	15 –18 let
<i>Vraždy celkem</i>	20	17	0	0	0	0
<i>Násilné činy celkem</i>	1380	1312	76	103	38	66
<i>Mravnostní činy celkem</i>	177	173	22	38	14	16
<i>Majetkové činy celkem</i>	14055	12935	376	467	124	298
<i>Krádeže vloupáním</i>	4090	3795	133	159	39	115
<i>Krádeže prosté</i>	9014	8280	237	291	71	174
<i>Obecná kriminalita celkem</i>	17596	16379	585	747	195	454
<i>Celková kriminalita</i>	23478	22159	699	878	214	546

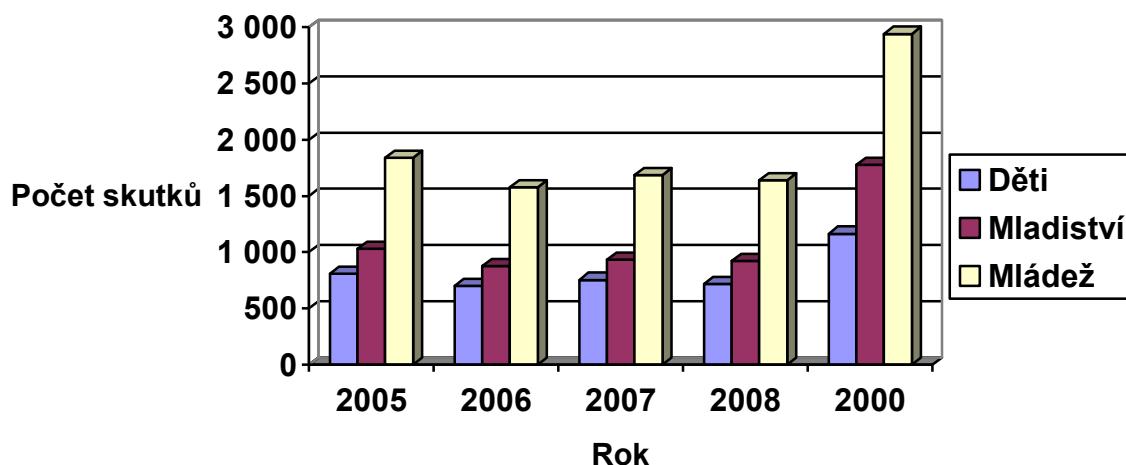
Kriminalita za období 1.1.2007 do 31.12.2007 v Západočeském kraji

2007	Zjištěno	Objasněno	Spácháno skutků		Stíháno	
			Děti	Mladiství	Děti	Mladiství
			6 -15 let	15 –18 let	6 -15 let	15 –18 let
<i>Vraždy celkem</i>	13	13	0	0	0	0
<i>Násilné činy celkem</i>	1585	1430	105	138	41	108
<i>Mravnostní činy celkem</i>	164	152	23	34	14	21
<i>Majetkové činy celkem</i>	15069	13694	362	441	113	307
<i>Krádeže vloupáním</i>	4164	3742	127	157	49	126
<i>Krádeže prosté</i>	9723	8954	216	255	52	162
<i>Obecná kriminalita celkem</i>	18289	16640	578	725	206	491
<i>Celková kriminalita</i>	26004	23919	754	931	234	627

Kriminalita za období 1.1.2008 do 31.12.2008 v Západočeském kraji

2008	Zjištěno	Objasněno	Spácháno skutků		Stíháno	
			Děti	Mladiství	Děti	Mladiství
			6 -15 let	15 –18 let	6 -15 let	15 –18 let
<i>Vraždy celkem</i>	22	21	0	1	0	1
<i>Násilné činy celkem</i>	1326	1159	69	118	37	68
<i>Mravnostní činy celkem</i>	126	117	15	24	8	14
<i>Majetkové činy celkem</i>	13951	12582	320	403	135	233
<i>Krádeže vloupáním</i>	4151	3698	144	170	50	94
<i>Krádeže prosté</i>	8673	7963	154	195	58	117
<i>Obecná kriminalita celkem</i>	16793	15145	533	709	227	425
<i>Celková kriminalita</i>	24183	22213	718	921	246	577

Celková kriminalita mládeže v Západočeském kraji

Ze získaných a uvedených údajů vyplývá, že v Západočeském kraji u mládeže převládá stejně jako v republikové statistice majetková trestná činnost. Na druhém místě se drží násilná kriminalita, která byla nejvyšší v roce 2007. Jedna vražda na území Západočeského kraje byla spáchána mladistvým a to v roce 2008. V celkovém zhodnocení, pak kriminalita páchaná mládeží na území Západočeského kraje byla nejvyšší v roce 2005. Pro jasné srovnání jsem do grafu zařadila rok 2000, kdy opět je vidět rapidní pokles trestných činů spáchaných mladistvými a dětmi nejen v celorepublikovém měřítku.

3.3 Kriminalita mládeže v období 2005-2008 v Plzni

Kriminalita za období 1.1.2005 do 31.12.2005 v Plzni

2005	Zjištěno	Objasněno	Spácháno skutků		Stíháno	
			Děti	Mladiství	Děti	Mladiství
			6 -15 let	15 –18 let	6 -15 let	15 –18 let
<i>Násilné činy celkem</i>	484	454	33	47	15	23
<i>Mravnostní činy celkem</i>	55	55	11	13	2	8
<i>Majetkové činy celkem</i>	6904	6587	143	169	34	73
<i>Krádeže vloupáním</i>	1717	1656	61	66	13	25
<i>Krádeže prosté</i>	4754	4521	79	100	21	45
<i>Obecná kriminalita celkem</i>	8177	7819	199	245	54	138
<i>Celková kriminalita</i>	9893	9497	217	269	57	131

Kriminalita za období 1.1.2006 do 31.12.2006 v Plzni

2006	Zjištěno	Objasněno	Spácháno skutků		Stíháno	
			Děti	Mladiství	Děti	Mladiství
			6 -15 let	15 –18 let	6 -15 let	15 –18 let
<i>Násilné činy celkem</i>	398	280	11	16	7	14
<i>Mravnostní činy celkem</i>	57	50	2	5	2	3
<i>Majetkové činy celkem</i>	5873	1390	78	104	35	64
<i>Krádeže vloupáním</i>	1426	301	21	22	3	17
<i>Krádeže prosté</i>	4089	1005	57	78	26	46
<i>Obecná kriminalita celkem</i>	6874	2190	102	139	48	88
<i>Celková kriminalita</i>	8719	3640	124	167	57	106

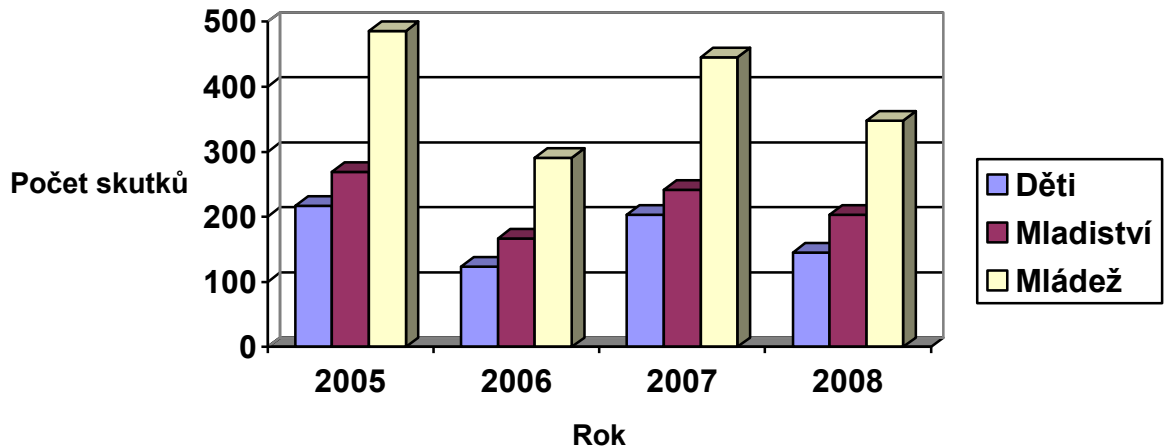
Kriminalita za období 1.1.2007 do 31.12.2007 v Plzni

2007	Zjištěno	Objasněno	Spácháno skutků		Stíháno	
			Děti	Mladiství	Děti	Mladiství
			6 -15 let	15 –18 let	6 -15 let	15 –18 let
<i>Násilné činy celkem</i>	485	269	22	26	7	18
<i>Mravnostní činy celkem</i>	50	32	5	5	0	4
<i>Majetkové činy celkem</i>	6502	1415	90	109	31	84
<i>Krádeže vloupáním</i>	1468	246	23	29	13	28
<i>Krádeže prosté</i>	4507	1039	62	75	18	52
<i>Obecná kriminalita celkem</i>	7507	2055	145	173	46	122
<i>Celková kriminalita</i>	10027	3994	203	242	57	167

Kriminalita za období 1.1.2008 do 31.12.2008 v Plzni

2008	Zjištěno	Objasněno	Spácháno skutků		Stíháno	
			Děti	Mladiství	Děti	Mladiství
			6 -15 let	15 –18 let	6 -15 let	15 –18 let
<i>Násilné činy celkem</i>	448	221	15	43	12	18
<i>Mravnostní činy celkem</i>	36	24	2	3	1	1
<i>Majetkové činy celkem</i>	6445	1269	65	76	20	45
<i>Krádeže vloupáním</i>	1643	299	17	21	7	15
<i>Krádeže prosté</i>	4327	865	42	51	12	27
<i>Obecná kriminalita celkem</i>	7287	1758	104	155	41	86
<i>Celková kriminalita</i>	9672	3529	145	203	44	115

Celková kriminalita mládeže v Plzni

Stejně tak jako v celé České republice i v Západočeském kraji a v Plzni převládá u dětí a mladistvých majetková kriminalita. Co se týká celkové kriminality v Plzni, nejvyššího vrcholu dosáhla v roce 2005. V následujícím roce 2006, došlo k markantnímu poklesu páchané trestné činnosti dětmi a mladistvými, ale opět v roce 2007 došlo k nárůstu. Po roce 2005 je pokles všech kriminálních činů v oblasti majetkové trestné činnosti. Naopak nepatrně vzrůstá počet násilných trestných činů páchaných mládeží.

4 Opatření ukládána mladistvým

V případě mladistvého klienta je bezesporu nejtvrdějším trestem výkon odnětí svobody. Dotyčný je zbaven volnosti a je umístěn do věznice. Je to velice závažná situace a velmi významná etapa v životě jedince, zvláště u mladého člověka. Výkon trestu má mít funkci výchovnou.

Zákon č. 218/2003 Sb., upravuje podmínky odpovědnosti mládeže za protiprávní činy uvedené v trestním zákoníku, opatření ukládaná za takové protiprávní činy, postup, rozhodování a výkon soudnictví ve věcech mládeže (§1). Opatření, ukládána za protiprávní činy osobám mladistvým, jsou uvedena v ustanovení § 10, a dětem mladším patnácti let v ustanovení § 93 zákona č. 218/2003 Sb.

Účel opatření ukládaných mladistvým a dětem mladším patnácti let je upraven v ustanovení § 1 odst. 2 zák. č. 218/2003 Sb., kde se uvádí, že užití opatření má přispět k tomu, aby se nadále zdrželi páčání protiprávního činu a mašli společenské uplatnění odpovídající jejich schopnostem a rozumovému vývoji, aby podle svých sil a schopností přispěli k odčinění újmy vzniklé jejich protiprávním činem, přičemž řízení musí být vedeno tak, aby účinně přispívalo k předcházení a zamezování trestné činnosti. V ustanovení § 3 odst. 1 zák. č. 218/2003Sb. Je zdůrazněn účel ukládaných sankcí, které mají směřovat především k obnovení narušených sociálních vztahů, začlenění dětí a mladistvých do rodinného a sociálního prostředí a k předcházení páčání dalších protiprávních činů. Základní účel opatření, ukládaných mladistvým pachatelům, je vymezen v ustanovení § 9 odst. 1 zák. č. 218/2003 Sb., tak, že jim mají být především vytvořeny podmínky pro sociální a duševní rozvoj mladistvého se zřetelem k jím dosaženému stupni rozumového a mravního vývoje, osobním vlastnostem, k rodinné výchově a k prostředí mladistvého, z něhož pochází, i jeho ochrana před škodlivými vlivy a předcházení dalšímu páčání provinění. Obdobně je účel opatření, ukládaných dětem mladším patnácti let, upraven v ustanovení § 93 odst. 6 zák. č. 218/2003 Sb.

V těchto základních obecných ustanoveních, vymezujících účel opatření uplatnitelných proti mladistvým, jako právního následku jejich provinění a činů jinak trestných u dětí mladších patnácti let, tak jako v dalších ustanoveních Zákona o soudnictví ve věcech mládeže upravujících jednotlivá opatření, je vyjádřen princip tzv. restorativní (obnovující) spravedlnosti.

Soudnictví ve věcech mladistvých vykonávají soudy pro mládež. Opatření přijímána soudy mládeže v trestních věcech mladistvých obsahují širokou škálu opatření.

Podle § 10 zákona č. 218/2003 Sb. jsou jimi:

Výchovná opatření

Ochranná opatření

Trestní opatření

Kromě těchto opatření soud pro mládež může upustit od uložení trestního opatření mladistvému dle § 11 citovaného zákona, který spáchal provinění menší nebezpečnosti činu pro společnost, jeho spáchání lituje a projevuje účinnou snahu po nápravě. V případě, že soud pro mládež upustí od uložení trestního opatření, může věc vyřídit tím, že mladistvého napomene, anebo může ponechat postih mladistvého na zákonném zástupci, škole, jíž je mladistvý žákem, nebo školském zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, v němž žije.

Soud pro mládež může také dle § 14 citovaného zákona podmíněně upustit od uložení trestního opatření, jestliže považuje za potřebné po stanovenou dobu (až na jeden rok) sledovat chování mladistvého. Zároveň mladistvému může uložit ochranné opatření nebo výchovné opatření směřující k tomu, aby vedl řádný život. Zpravidla mu rovněž uloží, aby podle svých sil nahradil škodu, kterou proviněním způsobil.

4.1 Výchovní opatření

Výchovní opatření může být mladistvému uloženo již v průběhu řízení, tedy před rozhodnutím soudu pro mládež. Pro upřesnění dodávám, že soud pro mládež není žádná samostatná soudní instituce. Jedná se o zvláštní senát příslušného okresního, krajského, vrchního nebo Nejvyššího soudu. Soudci nebo soudce těchto zvláštních senátů musí být specializováni na kriminalitu mládeže.

Výchovními opatřeními jsou:

Dohled probačního úředníka

Probační program

Výchovní povinnosti

Výchovní omezení

Napomenutí s výstrahou¹⁵

Trvání výchovního opatření je vymezeno uloženou zkušební dobou u podmíněného odsouzení nebo u podmíněného odložení peněžitého opatření, jsou-li ukládána samostatně nebo vedle jiného ochranného nebo trestního opatření, lze je uložit nejdéle na dobu tří let. Jejich hlavním účelem je skutečnost, že mají usměrňovat způsob života mladistvého. Jejich pružnost spočívá především v tom, že mohou být využita i v případech tzv. odklonů od trestního řízení, tj. v případech upuštění od trestního opatření nebo podmíněného upuštění od trestního opatření a dále také v tom, že k jejich uložení může se souhlasem obviněného v přípravném řízení přistoupit také státní zástupce. V neposlední řadě je možné předmětné opatření zrušit nebo změnit, ukáže-li se nevhodnost tohoto opatření

---

¹⁵ § 15 zákona č. 218/2003 Sb.

pro mladistvé nebo jej na něm nelze spravedlivě požadovat. Společným znakem je důraz na prevenci u všech výchovných opatření.¹⁶

4.1.1 Dohled probačního úředníka

Dohled probačního úředníka Probační a mediační služby se ukládá v případech, kdy soud dospěje k závěru, že ku prospěchu mladistvého je nutné, aby se na jeho řádnou výchovu dohlíželo v jeho vlastní rodině. Dohled je možno uložit i osobě mladší 15-ti let. Dohled spočívá v pravidelném sledování chování mladistvého v jeho rodině a způsobu výchovného působení jeho rodičů. Prevence zachycená v tomto opatření působí nejen individuálně tj. výhradně na mladistvého pachatele, ale směřuje i na ochranu společnosti a snížení možností opakování trestné činnosti. Mladistvý je povinen spolupracovat s probačním úředníkem, je s ním v pravidelném kontaktu, spolupracuje při vytváření a realizaci konkrétního programu jeho výkonu a je povinen se podrobit kontrole dodržování podmínek uložených soudem nebo vyplývající ze zákona. Zejména je povinen dostavovat se k probačnímu úředníkovi v dohodnutých lhůtách, informovat probačního úředníka o svém pobytu, zaměstnání a nebránit probačnímu úředníkovi ve vstupu do obydlí.

4.1.2 Probační program

Toto výchovné opatření představuje zejména souhrn programu sociálního výcviku, psychologického poradenství, terapeutického programu, programu zahrnujícího obecně prospěšnou činnost, vzdělávací, doškolovací, rekvalifikační nebo jiný vhodný program k rozvíjení sociálních dovedností a osobnosti mladistvého, a to s různým režimem omezení

---

¹⁶ CIBULKA, K., CIBULKOVÁ, V. *Trestní právo*. Brno: Institut vzdělávání Sokrates, 2005.

v běžném způsobu života, který směřuje k tomu, aby mladistvý se vyhnul chování, které by bylo v rozporu se zákonem. Je zde opět zdůrazněna prevence, spočívající v zabránění páchání další trestné činnosti ze strany mladistvého. Mimo to má uvedené opatření přispět k podpoře vhodného sociálního zázemí mladistvého a k urovnání vztahů mezi ním a poškozeným. Předpoklady uložení probačního programu mladistvému jsou fixovány v právním ustanovení § 17 odst. 2 zákona č. 218/2003 Sb. Právní podmínku ztělesňuje skutečnost, že probační program je vhodný vzhledem k potřebám pachatele a zájmům společnosti. Současně musí ovšem mladistvý pachatel souhlasit se svou účastí na tomto programu. O ukončení programu informuje probační úředník soud nebo státního zástupce, který probační program nařídil. Je-li zapotřebí v mladistvém pachateli probudit zanedbaný pocit plnění povinností, může soud pro mládež, či v přípravném řízení státní zástupce, uložit mladistvému výchovnou povinnost.

4.1.3 Výchovná povinnost

Znamená stanovení soudu pro mládež nebo státního zástupce, který uloží mladistvému výchovnou povinnost, aby mladistvý bydlel s rodiči či jiným dospělým, který je odpovědný za jeho výchovu, dále aby jednorázově nebo ve splátkách zaplatil přiměřenou peněžitou částku na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti, vykonal ve svém volném čase společensky prospěšnou činnost určitého druhu apod. Výchovnou povinností je také nahrazení podle svých sil škody způsobené proviněním, podrobení se léčení závislosti na návykových látkách nebo podrobení se ve volném čase vhodnému programu sociálního výcviku, psychologického poradenství, který není probačním programem.

Každá výkonná povinnost má ovšem své zákonné limity, např. bezplatné vykonávání společensky prospěšných prací je ohraničeno jednak zdravotní způsobilostí mladistvého, jednak maximálním počtem hodin a zákazem uložit toto opatření v případě, že by narušilo jeho přípravu na budoucí povolání.

4.1.4 Výchovní omezení

Na stejných principech jako výchovná povinnost se zakládá výchovné opatření v podobě výchovného omezení. Soud pro mládež nebo státní zástupce v přípravném řízení může mladistvému uložit to, aby zejména nenavštěvoval určité akce, zařízení, nebo jiné nevhodné prostředí, nestýkal se s určitými osobami, nepřechovával předměty, které by mohly sloužit k páčání dalších provinění, neužíval návykové látky, neměnil bez předchozího ohlášení probačnímu úředníkovi místo svého pobytu nebo bezdůvodně svoje zaměstnání.

4.1.5 Napomenutí s výstrahou

Dle § 20 zákona č. 218/2003 Sb., napomenutím s výstrahou soud pro mládež a v přípravném řízení státní zástupce, mladistvému v přítomnosti jeho zákonného zástupce důrazně vytkne protiprávnost jeho činu a upozorní ho na konkrétní důsledky, jež mu hrozí podle tohoto zákona v případě páčání další trestné činnosti. Rovněž lze při vyslovení napomenutí s výstrahou přenechat postižení mladistvého jeho zákonnému zástupci, škole, výchovnému zařízení. Na mladistvého se v tomto případě hledí, jako by nebyl odsouzen.

4.2 Ochranná opatření

Ochranná opatření řeší zákon č. 218/2003 Sb. v ustanovení § 21, které rozlišuje mezi ochranným léčením, zabráním věci a ochrannou výchovou. Účelem těchto opatření je kladně ovlivnit duševní, mravní a sociální vývoj mladistvého a chránit společnost. Ochranná výchova se ukládá podle zákona č. 218/2003 Sb., ostatní ochranná opatření

jsou ukládána dle § 99 trestního zákoníku (ochranné léčení) a dle § 100 trestního zákoníku (zabezpečovací detence).

Ochranná výchovu lze uložit, pokud o výchovu mladistvého není náležitě postaráno a nedostatek řádné výchovy nelze odstranit v jeho vlastní rodině nebo v rodině v níž žije. Dále, jestliže je prokázáno, že dosavadní výchova mladistvého byla zanedbávána nebo prostředí, v němž mladistvý žije, neposkytuje záruku jeho náležité výchovy, Uvedené se uplatní za situace, kdy nepostačuje uložení ústavní výchovy podle zákona o rodině. Specifickým institutem se v této souvislosti jeví tzv. přeměna ústavní a ochranné výchovy. Soud k tomuto může přistoupit, jestliže lze očekávat, že i bez omezení se mladistvý bude řádně chovat a pracovat.¹⁷

Ochranná výchova má preventivní účel, má izolovat a resocializovat toho, kdo se protiprávního jednání dopustil. Ochrannou výchovu ukládá soud osobám, jež spáchaly ve věku mezi dvanáctým a patnáctým rokem čin, jenž trestní zákoník u právně odpovědných osob umožňuje stíhat výjimečným trestem. Mladistvým může být uložena jen v trestním řízení.¹⁸ Lze ji uložit samostatně při upuštění od potrestání nebo současně vedle trestu. Její trvání je uzpůsobeno dle potřeby, pokud to vyžaduje její účel, a to nejdéle do osmnáctého roku věku, kdy lze soudně osobu prodloužit do věku devatenácti let.

4.3 Trestní opatření

Rozumíme jimi, ve smyslu § 24 zákona č. 218/2003 Sb.:

obecně prospěšné práce,

peněžitě opatření,

---

¹⁷ CIBULKA, K. , CIBULKOVÁ, V. *Trestní právo*. Brno: Institut vzdělávání Sokrates, 2005.

¹⁸ SOTOLÁŘ, A.(a kol.) *Právní rámec alternativního řešení trestních věcí*. 1. díl. Praha: Institut vzdělávání ministerstva spravedlnosti ČR, 2001 s. 232-233

peněžité opatření s podmíněným odkladem výkonu,
propadnutí věci,
zákaz činnosti, není-li to na překážku přípravě na jeho povolání,
vyhoštění,
odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu (podmíněné odsouzení),
odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem,
odnětí svobody nepodmíněně.¹⁹

Legislativní směrnice, právně zakotvená v ustanovení § 24 odst. 2 zákona č. 218/2003 Sb., stanovuje, že musí vzhledem k okolnostem případu a osobě i poměrům mladistvého napomáhat k vytváření vhodných podmínek pro další vývoj mladistvého, výkonem trestního opatření nesmí být ponížena lidská důstojnost.

Při výměře trestního opatření se jako k polehčující okolnosti přihlédne zejména k tomu, že pachatel:

- a) úspěšně vykonal probační program nebo jiný vhodný program sociálního výcviku, psychologického poradenství, terapeutický program, program zahrnující obecně prospěšnou činnost, vzdělávací, doškolovací, rekvalifikační nebo jiný vhodný program k rozvíjení sociálních dovedností a osobnosti mladistvého,
- b) poskytl zadostiučinění poškozenému, nahradil úplně nebo alespoň částečně způsobenou škodu, odčinil nebo alespoň zmírnil újmu, kterou mu způsobil, a přičinil se o obnovení právních a společenských vztahů, které narušil svým chováním, nebo
- c) po spáchání provinění se choval tak, že lze důvodně předpokládat, že se v budoucnu již trestné činnosti nedopustí.

---

¹⁹ §24 zák.č. 218/2003 Sb., Zákon o soudnictví v věcech mládeže

(2) Při stanovení druhu trestního opatření a jeho výměry soud pro mládež přihlédne také k tomu, že mladistvý spáchal provinění ve stavu zmenšené přičetnosti, který si přivodil vlivem návykové látky.

(3) Ukládá-li soud pro mládež úhrnné nebo souhrnné trestní opatření mladistvému, který spáchal provinění jednak před tím, než překročil osmnáctý rok svého věku, jednak po tom, co tento věk dovršil, postupuje podle ustanovení o úhrnném nebo souhrnném trestu, popřípadě o upuštění od uložení souhrnného nebo dalšího trestu, přičemž se hranice trestních sazeb u provinění spáchaných před tím, než mladistvý překročil osmnáctý rok, posuzují podle zákona č. 218/2003 Sb..²⁰

Při uložení těchto opatření soud stanoví zkušební dobu od jednoho do tří let. Současně může uložit i výchovná opatření.

Trest obecně prospěšných prací²¹

Soud může mladistvému uložit tento trest s přihlédnutím k jeho stanovisku. Horní hranice sazby nesmí převyšovat polovinu horní hranice stanovené v trestním zákoně, ukládá se tedy v rozmezí od 50 do 200 hodin. K trestu lze také uložit výchovná opatření. Výkon a kontrola tohoto opatření probíhá stejně jako u výkonu dospělých odsouzených. Trest je třeba odlišit od výchovné povinnosti, kdy mladistvý má za povinnost vykonat společensky prospěšnou činnost, v max. výši 60 hodin.²²

Peněžité opatření

Soud může uložit opatření ve výměře od 1.000 do 500.000 Kč, je-li mladistvý výdělečně činný, nebo jeho majetkové poměry to umožní. Opatření lze stanovit formou denní sazby. Soud současně stanoví náhradní opatření pro případ, že mladistvý částku

---

²⁰ §25 zák.č. 218/2003 Sb. , o soudnictví ve věcech mládeže

²¹ §51 zákona č. 218/2003 Sb.

²² §18 odst. 3 zák. č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládež

neuhradí, a to náhradní trestní opatření odnětí svobody až na jeden rok. Výkon peněžitého opatření může být podle § 28 zákona č. 218/2003 Sb., podmíněně odložen, pokud lze mít důvodně za to, že účelu trestního opatření bude dosaženo i bez jeho výkonu nebo pokud soud přijme od jiného záruku za nápravu mladistvého. Bylo-li peněžité opatření podmíněně odloženo, stanoví soud pro mládež zkušební dobu až na tři léta.

Soud po právní moci peněžitého opatření může rozhodnout, že opatření bude nahrazeno vykonáním obecně prospěšné činnosti v rámci probačního programu. Peněžité opatření je třeba odlišit od výchovné povinnosti, kdy mladistvý má za povinnost zaplatit peněžitou částku.²³

Ve smyslu § 31 zákona č. 218/2003 Sb., se trestní sazby odnětí svobody stanovené v trestním zákoníku snižují u mladistvých na polovinu s tím, že horní hranice trestní sazby nesmí převyšovat pět let a dolní jeden rok. Zákon č. 218/2003 Sb., přesně formuluje, za jakých podmínek lze udělit mladistvému nepodmíněný trest odnětí svobody. Jedná se výhradně o případy, kdy osoba mladistvého nebo předchozí použitá opatření zjevně nedávají záruku efektivnějšího naplnění účelu shora uvedeného zákona. Stanovenou trestní sazbu trestního opatření odnětí svobody může soud pro mládež prolomit v případě, že stupeň nebezpečnosti provinění pro společnost a zvláště zavrženíhodný způsob provedení činu, zavrženíhodná pohnutka nebo zvláště těžký či těžko napravitelný následek je mimořádně vysoký. Soud proto může přikročit k udělení trestního opatření odnětí svobody od pěti do deseti let. Na druhou stranu může soud pro mládež využít i zákonné možnosti, která pro něho vyplývá z ustanovení § 32 zákona č. 218/2003 Sb., jedná se o institut tzv. mimořádného snížení odnětí svobody.

V terminologii práva se hovoří o tzv. moderačním právu soudu, kdy podmínkami k jeho aplikaci jsou:

- dovolují-li to okolnosti případu nebo poměry pachatele
- použití trestní sazby stanovené zákonem by bylo nepřiměřené přísné
- účelu trestního opatření lze dosáhnout i trestem kratšího trvání.

---

²³ §18 odst. 2 zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže

Bez omezení shora uvedených může soud mimořádně snížit trest odnětí svobody tehdy, jestliže mladistvého odsuzuje za přípravu k provinění nebo pokus provinění a použití trestní sazby stanovené zákonem, by bylo pro mladistvého nepřiměřeně přísné a účelu trestního opatření lze dosáhnout i trestem kratšího trvání.

Jinou variantou a samostatným druhem trestního opatření je podmíněné odsouzení a podmíněné odsouzení s dohledem. Podmínkou udělení tohoto trestního opatření je uložení zkušební doby na jeden až tři léta. Současně je možno uložit i výchovná opatření.

4.4 Odklony – procesní alternativy k potrestání

Jedná se o alternativní způsoby řízení, jež jsou vymezeny § 68 zákona č. 218/2003 Sb., obvykle se označují jako odklony.

Mezi alternativní způsoby řízení patří:

podmíněné zastavení trestního stíhání

narovnání

odstoupení od trestního stíhání

Tyto odklony od standardního řízení lze ve smyslu § 68 použít jen za předpokladu, že podezření ze spáchání provinění se jeví na základě dostatečného objasnění skutkového stavu věci zcela důvodným, obviněný je připraven nést odpovědnost za spáchaný čin a vypořádat se s příčinami vzniku provinění a je připraven přičinit se o odstranění škodlivých následků provinění.

Společnost je čím dál více ohromena rostoucí brutalitou, které se dopouštějí mnohdy i děti mladší patnácti let. Nejde již pouze o drobné krádeže v obchodech, ale děti dokáží i vraždit. Otázkou je zda například snížení věkové hranice trestní odpovědnosti by tuto situaci pomohlo vyřešit. Vláda by se spíše měla zamyslet nad vhodnými nápravnými prostředky, které by byly co nejúčinnější a vedly pokud možno k tomu, aby se z mladých pachatelů nestali recidivisté. Pokud někdo spáchá zločin, měl by následovat trest. Potrestání však musí mít nějaký smysl.

Všechna sankční opatření uplatňovaná v současném trestním právu vůči mladistvým pachatelům jsou jednoznačně zamýšlena jako vědomý výchovný zásah společnosti do negativního vývoje delikventních mladých lidí.

Trest je tak, podle mého názoru, jedním ze základních prostředků, kdy v zájmu společnosti, ale i v zájmu samotného delikventa, se vytyčí pro jedince normy sociálního chování a jednání pro určitou společnost standardní a vymezí se hranice, za kterými je určité jednání hodnoceno jako společensky nepřijatelné, hranice, jejichž překročení je společností sankcionováno.

Někdy může být trest chápán jako „odplata společnosti“ tomu, kdo se proti ní provinil. V tomto tradičním modelu uplatňování spravedlnosti je na prvé místo postaven zájem státu na zajištění odplaty v podobě sankce. Individuální oběti je přisouzena spíše trpná role. Nelze si s odkazem na kontinuitu naší kultury nevzpomenout na starozákonní přikázání, radící „oko za oko, zub za zub“. Takto koncipovaný model „trestající justice“ se ovšem v současné moderní společnosti setkává s mnoha limity. Zejména co se týká trestu odnětí svobody, jedná se pro společnost o velmi nákladný způsob výkonu trestu, kdy kapacita vězeňských míst je omezená, kdežto míra kriminality je vysoká. Trest bychom měli posuzovat zejména z hlediska ochrany společnosti před recidivou trestné činnosti. Té lze dosáhnout různými způsoby – nejen izolací a zastrašením, ale také změnou chování pachatele. Nejefektivnějším prostředkem, jak regulovat kriminalitu a tedy i kriminalitu dětí a mládeže, podle mého názoru je účinná resocializace delikventů.

5 Probační a mediační služba

Probační a mediační služba byla v České republice zřízena dle zákona č. 257/2000 Sb., O Probační a mediační službě, který nabyl účinnosti dne 1.1.2001.

Porušení zákona je tradičně spojováno s představou trestu a s následným uvězněním.

*„Střízlivě a reálně posuzováno má vězení jen dvě funkce – odplatu za zločin a izolaci pachatelů od společnosti, kteří během uvěznění nemohou škodit. Vedle toho má vězení řadu dobře známých nepříznivých vedlejších účinků. (...) někdy se přímo mluví o kriminologickém působení věznic. To představuje velké riziko především u mladých lidí, kteří jsou vnímavější, ovlivnitelnější a pobyt ve vězení je zbavuje možnosti nalézt socializovanou identitu, tj. budovat si pohlavní a profesní roli.“*²⁴

Právě v této oblasti pracuje Probační a mediační služba. Zaměřuje se na jednotlivce či skupinu osob, kteří se dostali do konfliktu se zákonem, je jedno zda se jedná o obviněné či odsouzené. Pomocnou ruku také nabízí těm, kteří byli trestným poškození. V zájmu činnosti PMS je také společnost fungující jako harmonický celek.

Probační a mediační služba pracuje nejen s mladistvými pachateli, ale také s dospělými pachateli a věnuje se také dětem mladším 15-ti let, které se dopustily činu jinak trestného.

5.1 Poslání a cíle

Probační a mediační služba usiluje o zprostředkování účinného a společensky prospěšného řešení konfliktů spojených s trestnou činností a současně organizuje

---

²⁴ MATOUŠEK, O. KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 2. akt. vyd. Praha: Portál, 2003. s. 172

a zajišťuje efektivní a důstojný výkon alternativních trestů a opatření s důrazem na zájmy poškozených, ochranu komunity a prevenci kriminality.

Probační a mediační služba ČR představuje novou instituci na poli trestní politiky, vychází ze součinnosti dvou profesí – sociální práce a práva, zejména trestního. Vyváženým propojením obou se vytváří nová multidisciplinární profese v systému trestní justice.

Integrace pachatele – Probační a mediační služba usiluje o začlenění obviněného respektive pachatele do života společnosti bez dalšího porušování zákonů. Integrace je proces, který směřuje k obnovení respektu obviněného k právnímu stavu společnosti, jeho uplatnění a seberealizaci.

Participace poškozeného – Probační a mediační služba se snaží o zapojení poškozeného do „procesu“ vlastního odškodnění, o obnovení jeho pocitu bezpečí, integrity a důvěry ve spravedlnost.

Ochrana společnosti – Probační a mediační služba přispívá k ochraně společnosti účinným řešením konfliktních a rizikových stavů spojených s trestním řízením a efektivním zajištěním realizace uložených alternativních trestů a opatření.²⁵

5.2 Základní východisko práce PMS

➤ Restorativní justice

Restorativní justice je koncept trestního soudnictví, který se zaměřuje spíše na obnovení (anglicky *restoration*) poměrů než na represii. V tomto konceptu ustupuje zájem na potrestání pachatele do pozadí, naopak je upřednostňováno aktivní zapojení obětí trestných činů do řízení, jsou zdůrazňovány jejich práva a pachatelům se usnadňuje rozhodnutí převzít odpovědnost za své činy, napravit škody a obětem dát satisfakci za způsobenou újmu. Jde o odchylný koncept od klasického konceptu trestající (retributivní) justice.

---

²⁵ Zdroj <https://www.pmscr.cz/poslani-a-cile/>

Je zde proto využívána hlavně probace a mediace.

V samotném trestním řízení je pak umožněno trestní stíhání podmíněně na určitou zkušební dobu zastavit, pokud se obviněný přizná a nahradí způsobenou škodu,²⁶ anebo je především zastavit úplně, pokud obviněný s poškozeným uzavře tzv. narovnání.²⁷ Obětem je možno za určitých podmínek i ze strany státu finančně přispět.²⁸ A v oblasti trestů lze za projev restorativní justice vnímat trest obecně prospěšných prací.

➤ **Retributivní (represivní) justice**

V tradičním modelu uplatňování spravedlnosti byl po dlouhou dobu trest veřejností vnímán převážně jako trest odnětí svobody. Primárně je zaměřen na izolaci odsouzeného od společnosti a zamezení jeho další trestné činnosti. Státním zájmem je zajištění odplaty v podobě sankce.

Tento model trestající (retributivní či represivní) justice je v současnosti do značné míry limitován kapacitou vězeňských zařízení, náklady spojenými s výkonem trestu a především vysokou mírou kriminality v naší společnosti.²⁹

Stále více upřednostňovaným mechanismem se stává obnovující (restorativní) justice. Pohled zaměřuje přímo na konflikt mezi obětí a pachatelem a trestný čin pojímá jako poškození jedné osoby druhou. V praktické rovině je kladen důraz na vyjednávání mezi obětí a pachatelem. Směřuje k obnovení narušeného vztahu a nalezení přijatelné satisfakce.³⁰

---

²⁶ § 307 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád (dále jen „tr. ř.“)

²⁷ § 309 tr. ř.

²⁸ Zákon č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestných činů

²⁹ ZEHR, H. *Úvod do restorativní justice*. Praha, 2003. s. 39-42

³⁰ ZEHR, H. *Úvod do restorativní justice*. Praha, 2003. s. 39-42

Probační a mediační služba tedy vychází z konceptu tzv. restorativní – obnovující justice. Myšlenka obnovující justice představuje nové paradigma, odlišný přístup při hledání a uplatňování trestní spravedlnosti. Přibližuje proces naplňování spravedlnosti těm, kterých se konflikt bezprostředně týká, tzn. Jeho aktérům – pachatel (obviněný) x oběť (poškozený). Trestný čin je vnímán jako konfliktní sociální událost v lidském společenství, a to především mezi poškozeným a obviněným v určitém prostředí a v této rovině jsou také hledány, jak zdroje, tak i postupy přinášející řešení, jejichž cílem je nalezení určitého (vyváženého) konsensu.³¹ Tento princip je důležitý při řešení delikvence mládeže, respektive mladistvých. Nabízí možnost eliminovat negativní vliv zkušenosti mladistvých s vězením.

Zákon č. 257/2000 Sb., O Probační a mediační službě vychází z principu restorativní (obnovující) justice, klade důraz na vyváženou a spravedlivou reakci společnosti na provinění mladistvého. Projednávání protiprávních činů mladistvých se sleduje, aby bylo užito opatření, které účinně přispěje k tomu, aby se mladistvý nadále protiprávního jednání zdržel a našel si ve společnosti uplatnění odpovídající jeho schopnostem a rozumovému vývoji. Dále, aby podle svých sil a schopností přispěl k odčinění újmy vzniklé jeho protiprávním činem. Řízení musí být vedeno, tak aby přispívalo k předcházení a zamezování páčání protiprávních činů. Poškozený by měl dostat větší prostor k uplatnění svých oprávněných požadavků na morální i materiální satisfakci.

System opatření vůči mladistvému má vytvořit především podmínky pro jeho sociální a duševní rozvoj, a to se zřetelem k dosaženému stupni rozumového a mravního vývoje, osobním vlastnostem, k rodinné výchově a k prostředí, z něhož pochází, i jeho ochraně před škodlivými vlivy a předcházení dalšímu páčání provinění (§ 9 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb.). Ukládání sankcí mladistvým tedy směřuje především k obnovení

---

³¹ VĚTROVEC, V.; NEDOROST, L.; SOVÁK, Z.; ADAMCOVÁ, Z. *Zákon o mediaci a probaci-komentář*. Praha: Eurolex Bohemia, 2002, str. 17 a násl.

narušených sociálních vztahů, k začlenění do rodinného a sociálního prostředí, které pozitivně ovlivní jejich vývoj a předejde dalším protiprávním činům.

Cílem citovaného zákona je dosažení pozitivních výsledků v oblasti zamezování následné delikvence mládeže metodami pozitivního působení. Důraz je kladen na výběr vhodného opatření, které má přispět k žádoucímu sociálnímu vývoji dospívajícího, a tím snížit riziko jeho další kriminální kariéry. Prostřednictvím uložených opatření lze nejúčinněji reagovat na aktuální životní poměry mladistvého, na skutečnosti charakterizující jeho osobu a na příčiny stíhané trestné činnosti. Smyslem opatření je vytváření podmínek pro další zdravý rozvoj mladistvých provinilců.

6 Probační programy – základní informace

6.1 Zákon č. 218/2003 Sb.

Zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže (dále jen zákon č. 218/2003 Sb.) nabízí státním zástupcům a soudcům ukládat celou řadu různých opatření, která je možno vzájemně kombinovat. Jedná se o opatření výchovná, trestní a ochranná. Probační program je jedním z nejčastěji ukládaných výchovných opatření. Často je ukládán samostatně, nebo např. v rámci zkušební doby podmíněného zastavení trestního stíhání, podmíněného upuštění od uložení trestního opatření apod. V praxi jsou do programu po předchozím souhlasu zařazováni i klienti, kterým byl uložen dohled probačního úředníka.

Probačním programem pro mladistvé, tj. programem ve smyslu znění § 17 zákona č. 218/2003 Sb. se rozumí: „zejména program sociálního výcviku, psychologického poradenství, terapeutický program, program zahrnující obecně prospěšnou činnost, vzdělávací, doškolovací, rekvalifikační nebo jiný vhodný program k rozvíjení sociálních dovedností a osobnosti mladistvého, a to s různým režimem omezení v běžném způsobu života, který směřuje k tomu, aby se mladistvý vyhnul chování, které by bylo v rozporu se zákonem, a k podpoře jeho vhodného sociálního zázemí a k urovnání vztahů mezi ním a poškozeným.“³²

Probační program může mladistvému uložit soud pro mládež a v přípravném řízení i státní zástupce. Při rozhodnutí o uložení tohoto výchovného opatření je potřeba zohlednit, aby probační program byl „vhodný vzhledem k potřebám mladistvého a zájmům společnosti“, aby bylo zajištěno, že mladistvému byla „poskytnuta dostatečná možnost seznámit se s obsahem probačního programu“ a aby bylo nepochybné, že „mladistvý souhlasí se svou účastí na něm.“³³

---

³² Zákon č. 218/2003 Sb., § 17, odst. 1

³³ Zákon č. 218/2003 Sb., § 17, odst. 2, písm. a - c

Probační program může soud pro mládež a v přípravném řízení státní zástupce uložit jen se souhlasem mladistvého, proti kterému je řízení vedeno. Mladistvý může kdykoli v průběhu řízení až do jeho pravomocného skončení svůj souhlas odvolat, a to prohlášením adresovaným soudu pro mládež a v přípravném řízení státnímu zástupci. Výkon probačního programu tím končí.

Zákon č. 218/2003 Sb. dále uvádí, že výkonem probačního programu soud pro mládež a v přípravném řízení státní zástupce pověří probačního úředníka. Probační úředník je rovněž dle uvedeného zákona povinen bez zbytečného odkladu soudu pro mládež nebo státnímu zástupci, který probační program uložil, podat zprávu o ukončení probačního programu a jeho výsledku.³⁴ Neplní-li mladistvý v průběhu vykonávacího řízení uložený probační program, postupuje probační úředník podle § 80 odst. 4 zákona č. 218/2003 Sb. - informuje bez zbytečného odkladu předsedu senátu soudu pro mládež, který opatření uložil. V případě méně závažného porušení podmínek výchovného opatření může probační úředník udělit mladistvému výstrahu; tyto výstrahy však mohou být uděleny nejvýše dvě v průběhu jednoho roku.

Probační program ve smyslu znění § 17 zákona č. 218/2003 Sb. nelze uložit dítěti mladšímu patnácti let. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže pro případ osob mladších patnácti let počítá s možností uložení opatření „zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve středisku výchovné péče.“³⁵

6.2 Akreditační a dotační řízení

Probační programy využívané v České republice musí být řádně akreditované Ministerstvem spravedlnosti ČR. Akreditační a dotační komise, kterou jmenuje ministr spravedlnosti, posuzuje, zda navrhované probační programy obsahují všechny vyhlášené

---

³⁴ Zákon č. 218/2003 Sb., § 17, odst. 5

³⁵ tamtéž, § 93 odst. 1, písm. b

podmínky pro získání akreditace. Všechny probační programy, které získaly akreditaci, poté zveřejňuje Ministerstvo spravedlnosti na svých internetových stránkách.³⁶

Akreditační řízení na základě zavedení transparentních pravidel a kritérií pro vytváření, hodnocení a uplatňování účinných a efektivních programů zaměřených na snižování rizik opakování trestné činnosti, vedení pachatelů k naplňování jejich odpovědnosti a životu v souladu se zákonem a ochraně společnosti, zaručuje udělení akreditace pouze programům, které splňují standardy kvality. Ty jsou pak průběžně ověřovány.

Akreditační řízení je dvoukolové, v prvním kole je provedena evidence žádostí a kontrola splnění všech formálních náležitostí. Ve druhém kole jsou doporučení expertů postoupena Akreditační a dotační komisi Ministerstva spravedlnosti. Ta zpracuje finální doporučení k udělení či neudělení řádné akreditace probačním programům, které předloží ke konečnému rozhodnutí ministrovi spravedlnosti. Udělená řádná akreditace probačnímu programu je platná 3 roky od data jejího vystavení.

Ministerstvo spravedlnosti ČR poskytuje finanční prostředky ze státního rozpočtu ČR nestátním neziskovým subjektům realizujícím probační program, kterému byla udělena řádná akreditace nebo řádná akreditace s podmínkou. V dotačním řízení mají prioritu takové probační programy, které svým obsahem reagují na konkrétní potřeby mladistvých v daném regionu a s jejichž uložením jsou spojena konkrétní očekávání, ke kterým patří zejména snížení rizika opakování trestné činnosti.

Dotační řízení je dvoukolové, po administrativním posouzení projektů provede Hodnotící komise kvalitativní a finanční vyhodnocení projektů a předá Akreditační a dotační komisi MSp návrh rozhodnutí o míře podpory projektu. Akreditační a dotační komise MSp globálně posoudí a předloží návrh ke konečnému rozhodnutí ministru spravedlnosti, který svým podpisem stvrdí přidělení konkrétní výše finančních prostředků na jednotlivé projekty.

---

³⁶ <http://portal.justice.cz/ms/ms.aspx?j=33&o=23&k=3413>

7 Realizace probačních programů pro mladistvé v ČR

Jednotlivé probační programy jsou realizovány nestátními neziskovými organizacemi ve spolupráci s příslušnými středisky Probační a mediační služby. Zpětná vazba je získávána od pracovníků PMS ČR (specialistů pro práci s mládeží) a samotných poskytovatelů. Poskytovatelé akreditovaných probačních programů, kterým byla ze státního rozpočtu ČR přidělena dotace na realizaci probačního programu, jsou povinni kromě konečného vyúčtování přidělených prostředků předložit zprávu o realizaci programu. Tato data jsou shromažďována ředitelstvem Probační a mediační služby, vyhodnocována a předkládána Radě pro probaci a mediaci. Zpětnou vazbu také obdrží vedoucí středisek Probační a mediační služby.³⁷ Úkolem PMS je podporovat vytváření a rozvoj probačních a jiných podpůrných sociálních programů, které budou navazovat na působení pracovníků PMS.

2005

V roce 2005 bylo na stránkách Ministerstva spravedlnosti ČR uvedeno celkem 77 probačních programů (v prvním kole akreditačního řízení bylo akreditováno 46 probačních programů, ve druhém kole 31 probačních programů). Dotací ze státního rozpočtu bylo podpořeno 15 probačních programů, tj. 33% z akreditovaných probačních programů, které si podaly žádost o dotaci. Z celkového počtu akreditovaných probačních programů jich bylo v roce 2005 v praxi realizováno celkem 23, tj. 30%.³⁸

---

³⁷ http://www.pmscr.cz/scripts/index.php?id_nad=57

³⁸ Zpráva o realizaci akreditovaných probačních programů pro mladistvé v roce 2005, PMC ČR - Spr. 580/2006

2006

Pro rok 2006 bylo v seznamu Ministerstva spravedlnosti ČR evidováno celkem 77 probačních programů, z nich bylo 21 financováno dotací ze státního rozpočtu. V praxi bylo realizováno celkem 36 programů, tj. 47%. Celkově bylo do programů zařazeno 537 klientů PMS ČR. Probačními programy byly pokryty všechny kraje, ne však všechny soudní okresy.

Program Právo pro každý den byl v tomto roce realizován ve třinácti regionech (ve dvou z nich dvakrát) a program Učební programy – mladiství byl realizován v pěti regionech.³⁹

2007

V roce 2007 bylo akreditováno 26 probačních programů pro mladistvé a realizováno jich bylo 63. Do programů bylo zařazeno celkem 528 klientů Probační a mediační služby. V rámci dotačního řízení v roce 2007 bylo finančně podpořeno 20 poskytovatelů akreditovaných probačních programů, přičemž 6 z nich obdrželo dotaci na realizaci programu Právo pro každý den.

Nejrozšířenějším byl opět probační program Právo pro každý den, realizovaný v 31 okresech, kromě Prahy ve všech soudních krajích. Probační program Učební program – mladiství byl realizován v sedmi okresech, Mentor v pěti okresech.

Nejvíce rozšířený skupinový program pro mladistvé, Právo pro každý den, vykazoval v roce 2007 úspěšnost 68% (klienti, kteří program úspěšně ukončili), Učební program mladiství pak 61%, Mentor 77%. Ostatní programy se pohybují okolo 73% úspěšnosti v ukončení programu. Převažovala dobrovolná – neuložená účast klientů v probačních programech (v 56% nebylo uloženo výchovné opatření).

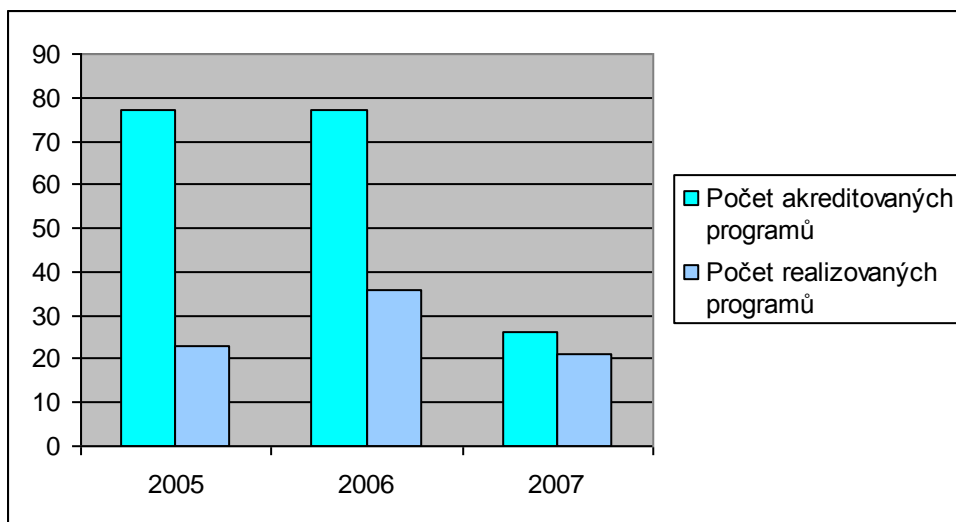
---

³⁹ Zpráva o realizaci akreditovaných probačních programů pro mladistvé v roce 2006, PMS ČR - Spr. 271/2007

Tab. č. 1, graf č. 1: Počty akreditovaných a realizovaných probačních programů pro mladistvé v ČR:

	Počet akreditovaných programů	Počet realizovaných programů	Počet realizovaných programů vč. vícenásobných realizací
2005	77	23 (30%)	29
2006	77	36 (47%)	53 (celkem 537 klientů PMS)
2007	26	21 (81%)	63 (celkem 528 klientů PMS)

Tabulka č.1

Graf č.1

2008

I v roce 2008 pokračuje trend rozšiřování programů s celorepublikovou působností, omezení počtu akreditovaných probačních programů a prospěšné realizaci těchto programů tak, aby každý soudní okres měl k dispozici probační program pro mladistvé delikventy. Existují sice ještě okresy bez probačního programu, ale v řadě soudních okresů je již nabídka více programů pro mladistvé. V tomto roce lze pozorovat také rozvoj spolupráce se státními zástupci, kteří stále častěji ukládají výchovná opatření v rámci přípravného řízení.

V roce 2008 probíhala ve spolupráci s Institutem pro kriminologii a sociální prevenci analýza kvality probačních programů. Celková efektivita programů je otázkou dlouhodobého sledování mladistvých zařazených do jednotlivých programů, zejména v oblasti recidivy nezákonného jednání.⁴⁰

7.1 Probační program Právo pro každý den

Probační a resocializační program Právo pro každý den využívá metodiku mezinárodního programu Street Law - Právo pro každého. Program "Street Law" vznikl v roce 1972 v USA, postupně se rozšířil jako alternativní předmět do státních středních škol ve Washingtonu D.C. V současnosti je projekt realizován ve více než 35 zemích světa, včetně zemí střední a východní Evropy. V České republice jej zajišťuje Partners Czech, o.p.s.

Partners Czech je nevládní nezisková organizace, která byla založena v roce 1992 na základě spolupráce s americkou organizací Partners for Democratic Change. Od r. 1996 české centrum Partners (Partners Czech) funguje jako nezávislá organizace, která realizuje řadu vzdělávacích programů, a to zejména v oblastech zvyšování právního vědomí, mezilidské komunikace, řešení konfliktů a multikulturního soužití.

---

⁴⁰ Zpráva o realizaci akreditovaných probačních programů pro mladistvé v roce 2007, PMS ČR – Spr. 58/2008

Probační a mediační služba ČR v partnerství s Partners Czech v roce 2003 – 2004 realizovala pilotní projekt, kterým ověřovala možnost využití programu Právo pro každý den v oblasti práce s mladistvými pachateli. V rámci tohoto pilotního projektu byl program upraven s ohledem na kontext práce s mladistvými pachateli a ve spolupráci s PMS byl obsahově rozšířen o nové lekce, které zohlednily specifické potřeby mladistvých pachatelů.

Od srpna 2005 do června 2007 obě organizace spolupracovaly při realizaci projektu zaměřeného na rozvoj probačního programu „Právo pro každý den“, v rámci kterého byli proškoleni noví lektori tehdy předběžně akreditovaného programu „Právo pro každý den“. V rámci projektu mělo být proškoleny asi 170 nových lektorů.⁴¹

7.1.1 Základní informace

Program Právo pro každý den je na základě rozhodnutí ministra spravedlnosti akreditován jako probační program ve smyslu zákona č. 218/2003 Sb. V České republice je realizován od roku 2006, v Plzni od roku 2007. Jeho poskytovatelem je o. p. s. Partners Czech, v Plzni je realizován společností Člověk v tísni, o.p.s., Praha (pobočka Plzeň). Pro rok 2008 získala společnost (která realizuje program ve více městech) dotaci z Ministerstva spravedlnosti ČR ve výši 80.000,- Kč.⁴²

Program je určen pro cílovou skupinu mladistvých klientů, kteří se dopustili provinění a je u nich potenciální riziko opakování trestné činnosti. Posiluje sociální kompetence a právní povědomí klientů, směřuje ke snížení rizikového chování a recidivy.

Jedná se o interaktivní vzdělávání o zákonech, demokracii a lidských právech. Rozvíjí nejen právní znalosti, ale zejména praktické dovednosti, jež jsou potřebné v osobním i profesionálním životě: řešení konfliktů, kritické myšlení, srozumitelný projev, efektivní komunikace, samostatnost a schopnost nahlížet problémy z více stran. Lekce jsou doplněny cvičeními a nácviky modelových situací.

---

⁴¹ http://www.pmscr.cz/scripts/index.php?id_nad=43

⁴² <http://portal.justice.cz/ms/ms.aspx?j=33&o=23&k=3413&d=234635>

Časová dotace programu je 40 hodin. Většinou se konají tříhodinová setkání jednou týdně. Program je určen pro věkovou kategorii klientů od 15 do 18 let, kteří se dopustili provinění menší závažnosti. Zaměřuje se na rizikové faktory v chování mladistvých. Maximální počet klientů ve skupině je 12 osob.

7.1.2 Používané metody

Program je založen na skupinové práci, během které jsou využívány metody interaktivní výuky, které podporují efektivní učební strategii a zároveň rozvíjí sociální a komunikační dovednosti, schopnosti řešení konfliktů a schopnosti spolupráce s ostatními ve skupině. Návčivky různých situací a diskuse učí klienty zvládat jak běžné, tak závažné životní situace bez násilí, agresivity a porušování zákonů. Program aktivně zapojuje všechny účastníky a učí je tím znát nejen svá práva, ale respektovat i práva ostatních. Klienti si v tematických blocích osvojí základy rodinného, pracovního, trestního a občanského práva.

Metody interaktivního přístupu respektují individuální potřeby jednotlivých klientů. Tyto způsoby práce jsou dostatečně variabilní, aby zohlednily specifické potřeby klientů – hyperaktivita, poruchy chování, specifické poruchy učení, labilita, atd. Je kladen důraz na motivaci klienta - k tomu, aby chtěl program dokončit a řešil tak zodpovědně svůj problém. Důležitá je také vnitřní motivace, která je předpokladem pro změnu osobnosti a jednání klienta.

Mezi nejčastěji používané metody patří: brainstorming, práce v malých skupinách, modelové situace, hraní rolí, vyjednávání konfliktu, mediace, návčiv argumentace, prezentace názorů, úvaha, a kritické myšlení využívané při psaní a čtení.⁴³

---

⁴³ <http://www.probacniprogram.cz/probacni.htm>

7.1.3 Klienti programu

Podmínkou je:

- věk 15 - 18 let, v odůvodněných případech lze zařadit i staršího účastníka (max. je 21 let)
- pachatelé méně závažné trestné činnosti z oblasti majetkové, popřípadě násilné trestné činnosti (u násilné TČ je nutno zohlednit okolnosti případu a míru nebezpečnosti; např. vhodným případem by mohl být trestný čin ublížení na zdraví, rvačka, ale jako zcela nevhodné se jeví závažná násilná trestná činnost)
- dílčím měřítkem vhodnosti potenciálních klientů může být skutečnost, že byla trestná činnost spáchána především z právní neznalosti, kdy si pachatel neuvědomoval právní důsledky svého chování nebo jednání⁴⁴

Klienty programu jsou ve velké většině chlapci, většinou se jedná o prvopachatele, velká část z nich páchá trestnou činnost pod vlivem vrstevnické skupiny. Často se do problémové situace dostávají s partou kamarádů, sami si neuvědomují rizika chování a nemají jasno ani v právních důsledcích a možných následcích svého chování.

---

⁴⁴ http://www.probacniprogram.cz/p_kriteria.htm

7.1.4 Lektoři programu

Podmínkou je:

- trestní bezúhonnost uchazeče (výpis z rejstříku trestů ne starší 6 měsíců)
- stáří nad 20 let
- komunikační dovednosti
- zaslání životopisu žadatele o účast v programu a jeho motivačního dopisu
- písemné reference alespoň od dvou nezávislých osob schopných posoudit osobnost uchazeče
- zájem uchazeče po vyškolení trvaleji působit jako lektor probačního programu
- vhodné osobnostní předpoklady

Výhodou pro zařazení do skupiny budoucích školitelů jsou zkušenosti žadatele z práce s mládeží, vzdělání humanitního typu a zájem o trestně-právní oblast nebo sociální problematiku. S každým novým školitelem je před zahájením kurzu sepsána smlouva o podmínkách jeho účasti.⁴⁵

Budoucí lektoři absolvovali základní školení „Právo pro každý den“ v celkovém rozsahu 80 hodin, poté doplňující workshopy v rozsahu 20 hodin. Školení je zaměřeno na šest základních oblastí práva (rodinné, pracovní, trestní a občanské právo, přestupky a obecný právního systému společnosti). Lekce řeší např. tyto situace: podvod, krádež, šikana, práce na černo, sprejerství, loupež, rasově motivované násilí, rvačka, poškozování cizí věci, drogy, neposkytnutí pomoci, řízení bez řidičského oprávnění, ublížení na zdraví, hledání práce a jednání s potenciálním zaměstnavatelem, pracovní poměr, nájem bytu, půjčky apod. Kromě toho jsou v programu zařazeny ještě další bloky s tématy komunikace, budování zdravých vztahů, řešení konfliktů nenásilnou formou, osobnostní rozvoj, a jiné.

---

⁴⁵ http://www.probacniprogram.cz/s_pozadavky.htm

Školitelé se také učí, jak pracovat se skupinovou dynamikou, jak používat interaktivní a moderní metody vzdělávání atd.

Lektoři využívají lekce z učebnice "Právo pro každého", jež byla doporučena MŠMT jako učební materiál pro ZŠ a SŠ.⁴⁶

V západních Čechách byla školící fáze k projektu Právo pro každý den zahájena v říjnu 2006. Střediska PMS Rokycany, PMS Tachov, PMS Karlovy Vary a PMS Plzeň pokračovala v organizaci tohoto projektu v roce 2007.⁴⁷

---

⁴⁶ http://www.probacniprogram.cz/s_obsah.htm

⁴⁷ Výroční zpráva PMS ČR 2007 – Západočeský kraj

EMPIRICKÁ ČÁST

8 Metodologie výzkumu

Systematický způsob řešení problému je výzkum, kterým se rozšiřují hranice vědomostí lidstva. Výzkumem se potvrzují či vyvracejí dosavadní poznatky nebo se získávají nové poznatky. Výzkum snižuje nevědomost lidstva, má korekční schopnost.⁴⁸

Výzkum se soustřeďuje na potvrzení nebo vyvrácení hypotéz. Hypotéza je vědecký předpoklad, to znamená, že byla vytvořena z vědecké teorie.⁴⁹

Základní vlastností u hypotézy je, že vyjadřuje vztahy mezi proměnnými. Pokud nejde o vyjádření vztahů, není možno hovořit o výzkumné hypotéze.⁵⁰ Hypotézy tedy „rozměňují na drobné“ výzkumný problém. Jsou konkrétnější než výzkumný problém a vlastně vedou linii celého výzkumu. Výzkum samotný se pak soustřeďuje na potvrzení nebo vyvrácení stanovených hypotéz.⁵¹

Kvantitativní výzkum je metoda standardizovaného vědeckého výzkumu, který popisuje jevy pomocí proměnných (znaků), které jsou sestrojeny tak, aby měřily určité vlastnosti. Výsledky takových měření jsou pak zpracovány a interpretovány, například s využitím statistiky. Kvantitativní výzkum se zabývá získáváním údajů o četnosti výskytu jevu, jehož cílem je získat měřitelné číselné informace. S pomocí tohoto výzkumu získáme statisticky měřitelné a spolehlivé výsledky. Zaměřuje se na hledání vztahů mezi dvěma či více proměnnými. Jeho hlavním cílem je ověřování platnosti teorií pomocí testování z těchto teorií vyvozených hypotéz.

Kvantitativní výzkum “využívá náhodné výběry, experimenty a silně strukturovaný sběr dat pomocí testů, dotazníků nebo pozorování”. Pomocí měření jsou zjišťovány

---

⁴⁸ Gavora, O. Úvod do pedagogického výzkumu. Brno. Paido 2000, str. 1

⁴⁹ Gavora, O. Úvod do pedagogického výzkumu. Brno. Paido 2000, str. 50

⁵⁰ Gavora, O. Úvod do pedagogického výzkumu. Brno. Paido 2000, str. 52

⁵¹ Gavora, O. Úvod do pedagogického výzkumu. Brno. Paido 2000, str. 50

konstruované koncepty, získaná data jsou později analyzována statistickými metodami a cílem je “explorovat, popisovat, případně ověřovat pravdivost (...) představ o vztahu sledovaných proměnných” (Hendl, 2005, s. 46). Typickými cíli kvantitativního výzkumu jsou statistický popis a předvídání nebo ověřování hypotéz (Hendl, 2005).

Hypotéza, znamená výpověď, jejíž platnost se pouze předpokládá, ale zároveň formulovanou tak, aby ji bylo možno potvrdit nebo vyvrátit. Stala se základem empirické vědy.⁵²

8.1 Etapy, postup a cíle výzkumu

Já jsem pro svoji diplomovou práci zvolila metodu kvantitativní výzkumu, jelikož nejlépe vyhovoval požadavkům mé práce.

Etapy výzkumu:

1. stanovení výzkumného problému – co, koho, kdy a v jakých situacích
2. informační příprava – studium zdrojů (knihy, články, zprávy, statistiky)
3. příprava výzkumných metod – předvýzkum
4. sběr a zpracování údajů
5. interpretace údajů

Pro svůj výzkum, jak jsem již uvedla, jsem použila metodu kvantitativního výzkumu, kdy tato strategie se snaží o exaktní měření a kvantitativní vyjádření vlastností jednotlivých

---

⁵² [cs.wikipedia.org/wiki/Hypotéza](https://cs.wikipedia.org/wiki/Hypot%C3%A9za)

částí sociálních celků, usiluje o reprezentativní poznatky a způsob jejich statistického ověřování. Metoda kvantitativního výzkumu vychází z předpokladu, že existuje jedna objektivní realita, která je nezávislá na našich citech a postojích. Teoreticky vychází z pozitivismu.

V rámci výzkumu jsem využila analýzy dat, statistických údajů Policie ČR, Ministerstva spravedlnosti a Probační a mediační služby ČR, materiálů PMS v Plzni a výzkumu Institutu pro kriminologii a sociální prevenci.

Postup při vlastním výzkumu:

1. stanovení výzkumného problému – zkoumat efektivitu uložených probačních programů z pohledu kriminální recidivy dětí a mladistvých v regionu Plzeň

2. sbírání materiálu, prostudování vzorků trestních spisů jednotlivých případů, které jsou v evidenci PMS Plzeň, a rovněž údajů z Rejstříku trestů, prostudování odborné literatury na danou problematiku, zapsání si veškerých údajů a roztřídění do jednotlivých vztahů

3. formulovat hypotézy

4. zpracovat údaje do tabulek a grafů

Cílem výzkumu bylo zjistit efektivitu probačních programů pro mládež z pohledu kriminální recidivy mladistvých pachatelů v regionu Plzeň. Registrovaná kriminální recidiva je jedním z možných kritérií hodnocení účinnosti probačních programů.

Hlavní výzkumnou otázku jsem formulovala takto:

„Jaká je efektivita probačních programů pro mládež z pohledu kriminální recidivy mladistvých pachatelů?“

Dále jsem se snažila potvrdit nebo vyvrátit hypotézy, které jsem si stanovila:

Hypotéza H 1:

předpokládám, že těžiště realizace probační programů a práce s mladistvým klientem spadá do vykonávacího řízení v rámci uloženého trestu

Hypotéza H 2:

předpokládám, že mezi nejčastěji páchaná provinění klientů PMS Plzeň patří majetková trestná činnost

Hypotéza H 3:

předpokládám, že největší počet zařazených klientů do probačního programu PMS Plzeň je v souvislosti s prvním prohřeškem proti zákonu

9 Vlastní výzkum ve středisku PMS ČR PLZEŇ

Jako výzkumný vzorek jsem si zvolila region Plzeň, kdy šetření probíhalo v letech 2007 až 2008 a zahrnovalo klienty zařazené do probačních programů. Dovoluji si upozornit, že použitá ustanovení trestního práva hmotného jsou uváděna podle právní normy platné do 31.12.2009 (zákona č. 140/1961 Sb.- dále trestního zákona).

9.1 Spolupráce s OČTŘ

PMS ČR, středisko v Plzni vstupuje do případů mladistvých obviněných již po sdělení obvinění ve více než polovině případů. S Městským ředitelstvím Policie ČR v Plzni, Okresním ředitelstvím Policie ČR Plzeň – jih a Okresním ředitelstvím Policie ČR Plzeň – sever funguje dohoda o zasílání všech usnesení o zahájení trestního stíhání Probační a mediační službě v Plzni. Z těchto případů, po důkladném zvážení, zda je vstup PMS do případu vhodný, po konzultaci s příslušným kurátorem a vyšetřovatelem, se probační pracovník rozhodne, zda zahájí spolupráci s konkrétním klientem. S příslušnými státními zastupitelstvími (Plzeň – město, Plzeň – jih a Plzeň – sever) bylo dohodnuto, že vytipování vhodných případů je pouze na probačním úředníkovi, není tedy nutno žádat státního zástupce o souhlas se vstupem do případu. O zahájení činnosti PMS v případě je okresní státní zástupce neprodleně informován. V praxi je velmi často s mladistvým dojednáno nějaké výchovné opatření a sepsána zpráva o spolupráci s klientem dříve, než je spis ukončen u vyšetřovatele a postoupen státnímu zástupci. Tento způsob spolupráce byl sjednocen ve všech třech soudních okresech, které spadají do působnosti střediska PMS ČR v Plzni.

Od září roku 2005 až dosud probíhají ve středisku PMS třikrát až čtyřikrát ročně setkání Multidisciplinárního týmu pro soudní okres Plzeň – město. Od června 2007 se konají společná setkání také pro soudní okresy Plzeň – jih a Plzeň – sever. Zde se scházejí specialisté pro mládež z řad police, státních zástupců, soudců, probačních pracovníků, dále kurátoři, lektoři probačních programů a hosté (např. zástupci nestátních neziskových

organizací, střediska výchovné péče, pedagogicko-psychologické poradny a odborní lékaři).

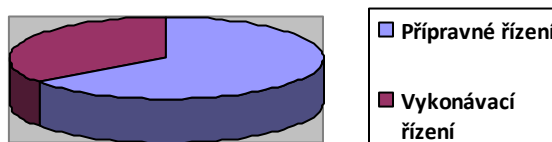
Cílem těchto setkání je společná diskuse o projednávaných případech, navrhování vhodných řešení, informování o realizovaných probačních programech v okrese a jejich výsledcích, tipování vhodných klientů do těchto programů a zefektivňování společných postupů a spolupráce v oblasti práce s mládeží, které by směřovaly ke snížení kriminality v regionu.

9.2 Statistická data – přípravné řízení u mladistvých klientů Plzeň

2007

Středisko Plzeň evidovalo v roce 2007 celkem 148 případů mladistvých a dětí mladších 15 let. V přípravném řízení jich bylo projednáváno celkem 96 (65 %) a ve vykonávacím řízení 52 (35 %). Z těchto údajů vyplývá, že v roce 2007 se podařilo přesunout těžiště práce do přípravného řízení. (graf č. 1) PMS ČR Plzeň obdržela v roce 2007 od policie celkem 164 podnětů pro zahájení práce v případech mladistvých klientů v přípravném řízení, vstoupila do 88 případů (54%), nevstoupovala do 76 případů (46%). (graf č. 2)

rok 2007

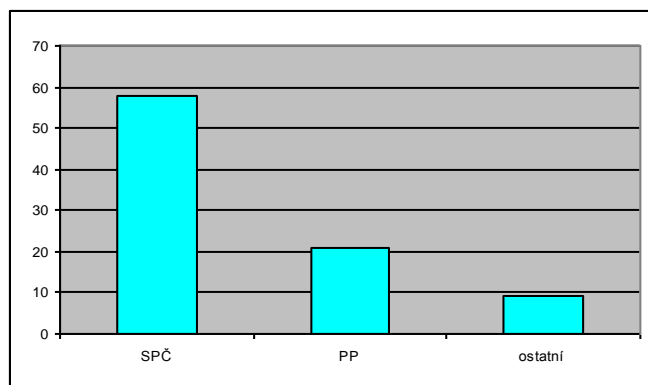

Graf č.1

Z 88 případů navrženo PMS nejčastěji (graf č. 2):

SPČ (společensky prospěšná činnost) 58 případů (66%)

PP (probační program) 21 případů (24%)

Graf č. 2

Nejčastěji páchaná provinění: (graf č. 3)

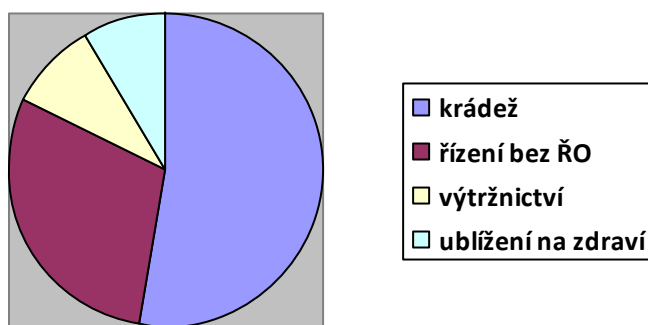
1. krádež dle §247 trestního zákona – 62 (30%)

2. řízení bez ŘO dle §180d trestního zákona – 35 (17%)

3. výtržnictví dle §202 trestního zákona – 11 (6%)

4. ublížení na zdraví dle §221 trestního zákona – 10 (5%)

2007

Graf č. 3

2008

Středisko Plzeň evidovalo v roce 2008 celkem 118 případů mladistvých a dětí mladších 15 let. V přípravném řízení jich bylo projednáváno celkem 76 (64 %) a ve vykonávacím řízení 42 (36 %). (graf č. 4) I v roce 2008 se vedlo zahajovat práci s mladistvými pachateli již v přípravném řízení častěji než ve vykonávacím řízení. PMS ČR Plzeň dostala celkem 89 podnětů k zahájení činnosti s mladistvými klienty (většinu od Policie ČR), vstoupila do 51 případů (57%), nevstoupovala do 38 případů (43%).

Nejčastějším opatřením, navrhovaným probačním pracovníkem v přípravném řízení je výchovná povinnost - společensky prospěšná činnost, druhé nejčastěji navrhované opatření je uložení probačního programu.

rok 2008

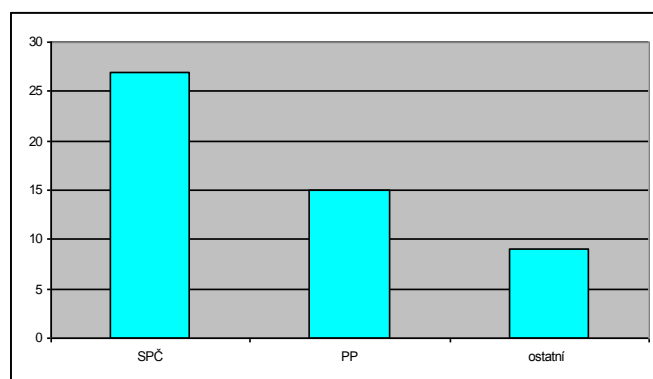

Graf č. 4

Z 51 případů navrženo PMS nejčastěji (graf. č. 5):

SPČ 27 případů (53%)

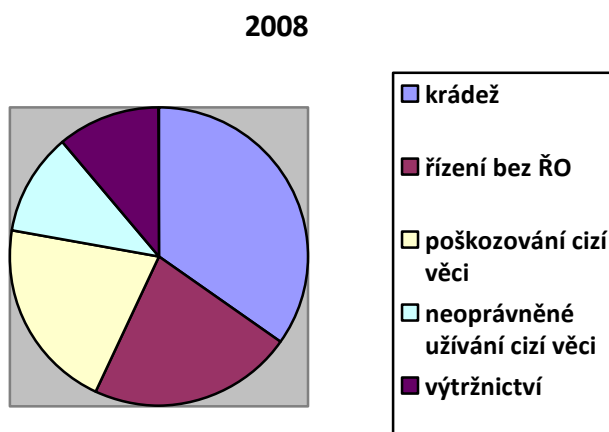
PP 15 případů (29%)

Graf č. 5

Nejčastěji páchaná provinění: (graf č. 6)

1. krádež dle § 247 trestního zákona	25 (28%)
2. řízení bez ŘO dle §180d trestního zákona	16 (18%)
3. poškozování cizí věci dle §257 trestního zákona	15 (16%)
4. – 5. neoprávněné užívání cizí věci dle §249 trestního zákona	8 (9%)
4. – 5. výtržnictví dle §202 trestního zákona	8 (9%)

Graf č. 6

Z grafu č. 1 a č. 4 je patrné, že **hypotéza č. 1 se nepotvrdila**, je zajímavé, že ve středisku PMS ČR Plzeň se těžiště práce probační a mediační služby podařilo přesunout do fáze přípravného řízení, kdy práce s mladistvými a nezletilými, tak umožňuje na provinění reagovat včas a efektivně.

Z grafu č. 3 a č. 6 je patrné, že nejčastěji páchanými proviněními mladistvých klientů zařazených do probačních programů jsou krádeže, tedy majetková trestná činnost.

Předpokládaná hypotéza č. 2 se potvrdila, protože mezi nejčastěji páchaná provinění klientů PMS Plzeň patří majetková trestná činnost.

9.3 Probační programy pro mladistvé realizované v Plzni

Ve středisku PMS ČR v Plzni byly doposud realizovány čtyři akreditované probační programy. Prvním z nich byl v roce 2005 program Junior Camp - 05, jehož realizátorem bylo Centrum sociálních asistentů, o.p.s. V roce 2006 nebyl realizován žádný probační program. V roce 2007 se uskutečnily dva běhy Práva pro každý den a tři běhy programu Příležitost. V roce 2008 se uskutečnily opět dva běhy programu Právo pro každý den a nově dva běhy programu Učební programy – mladiství.

9.3.1 Junior Camp – 05

Realizátorem tohoto programu bylo Centrum sociálních asistentů, o.p.s., získal předběžnou akreditaci na rok 2005 a 2006. V Plzni proběhl jeden běh programu v roce 2005, bylo do něj zařazeno 9 klientů, z toho 3 klienti PMS. Poskytovatel realizoval i program pro děti mladší 15 let (nebyl probačním programem), do tohoto programu byli tipováni klienti sociálními odbory městských úřadů. Byli sem zařazeni i tři nezletilí klienti PMS, kteří jej absolvovali v průběhu dohledu probačního úředníka.

Program usiloval o posílení volných vlastností klienta a dosažení změny v jeho chování a sociálních postojích. V průběhu skupinových setkání byli klienti konfrontováni s následky spáchaného provinění. Některá setkání měla formu zážitkových pobytů v přírodě, kde byly využívány strategické hry a záměrně vytvářeny zátěžové situace.

Spolupráce s poskytovatelem byla ukončena z důvodu nedodržování standardů kvality práce s klienty a špatné komunikace s PMS.

9.3.2 Příležitost

Realizátorem programu je o.s. Ponton (dříve o.s. Společenství začít spolu), setkání probíhala v prostorách této organizace. Program získal akreditaci na období let 2007 – 2009. V Plzni se konal třikrát v roce 2007, jednou v roce 2008. Dvou kurzů se zúčastnili klienti PMS, větší část klientů byla tipována Úřadem práce nebo přímo společnostmi Ponton. Do programu nastoupili celkem čtyři klienti PMS, z toho dvě dívky.

Program je zaměřen na zvýšení a posílení kompetencí nezaměstnané mládeže ve věku mezi 15-25 lety s ukončenou povinnou školní docházkou při hledání pracovních příležitostí na trhu práce a na poskytnutí podpory při jejich vstupu na pracovní trh. Základní témata kurzu byla práce s počítačem, pracovní diagnostika, pracovní cíle účastníka, tvorba životopisu, komunikační dovednosti, příprava na přijímací pohovor, právní minimum.

Vzdělávací kurz měl rozsah 250 výukových hodin, probíhal od pondělí do čtvrtka po dobu 3 měsíců, vždy 5 hodin denně. Úspěšný absolvent měl možnost získat finanční podporu ve výši 2.000,- Kč na další vzdělávání či rekvalifikaci.

Celkem proběhly čtyři kurzy, jimiž prošlo 23 klientů, z nich 13 kurz úspěšně absolvovalo, další 3 absolvovali kurz bez zkoušky, jeden klient využil přímé finanční podpory:

1. kurz: 12.1.2007 – 12.4.2007: 7 klientů nastoupilo, 3 úspěšně absolvovali, 3 absolvovali bez zkoušky. Z toho dva klienti byli vytipováni PMS (jeden absolvoval bez zkoušky, jedna program předčasně ukončila – našla si zaměstnání).

2. kurz: 30.4.2007 – 27.7.2007: 8 klientů nastoupilo, 3 úspěšně absolvovali.

3. kurz: 20.9.2007 – 19.12.2007: 4 klienti nastoupili, 3 úspěšně absolvovali. Do programu byli zařazeni dva klienti PMS, oba kurz úspěšně absolvovali.

4. kurz: 13.3.2008 – 10.6.2008: 4 klienti nastoupili do kurzu, všichni úspěšně absolvovali.

Projekt probačního programu Příležitost byl v červnu 2008 ukončen především kvůli velké časové a potažmo i finanční náročnosti. Časová dotace 250 hodin a omezení programu pouze pro nezaměstnané evidované na Úřadu práce byly často důvodem, proč klienti PMS do programu nenastoupili. Tímto byl také omezen okruh mladistvých, kterým mohl být program nabídnut, neboť mladistvý nemohl v průběhu programu chodit do školy, nebo do práce. Ponton zatím neplánuje otevření dalšího běhu, nyní zvažuje další možnosti využití zkušeností získaných během realizace programu Příležitost, např. další využití materiálů, které byly pro projekt vytvořeny (metodická příručka pro lektory a pracovní manuál pro účastníky). Uvažuje se o způsobu využití programu v preventivních programech základních nebo středních škol, případně v některých blocích jiného probačního programu.

9.3.3 Učební program – mladiství

Program pracuje kognitivně behaviorální metodou, která zahrnuje práci mladistvých ve skupině. Je zaměřen na cílovou skupinu mladistvých, kteří opakovaně páchali trestnou činnost. Při práci je využívána řízená diskuse, zprostředkování nových informací, přímá aktivita klientů, písemné projevy klientů, nácvik nové strategie chování, rozbor trestné činnosti, uvědomění si rizikových situací apod. Program je doplňován i individuálními způsoby práce s mladistvými.

Poskytovatelem programu je Sdružení pro probaci a mediaci v justici, o.s., Praha, v Plzni je realizován Společností tady a teď, o.p.s.. Program je rozdělen do 13 setkání (1 x týdně po 2 hodinách) v celkovém rozsahu 26 hodin, trvá tedy přibližně tři měsíce. Po několika měsících po ukončení programu následují dvě návazné schůzky, které probíhají většinou individuálně. Klienti mohou využít nabídky dlouhodobější spolupráce – např. pracovní diagnostika, mentoring.⁵³

V Plzni proběhly dva běhy, do programu bylo zařazeno celkem 12 klientů.

---

⁵³ <http://www.spj.cz/index.php?page=14>

Od 18.1.2008 do 18.4.2008 se konal první běh probačního programu. Bylo do něho vytipováno 7 klientů, všichni byli klienty PMS, dokončilo 6 klientů. Zařazení do programu bylo navrženo u šesti klientů v přípravném řízení na základě jejich souhlasu, jeden klient absolvoval program v rámci soudem uloženého dohledu. Jeden mladistvý byl v průběhu vyřazen po dohodě s lektory a PMS (ukázalo se, že program není vzhledem k povaze trestné činnosti pro mladistvého vhodný).

Do druhého běhu programu od 19.9.2008 do 13.12.2008 bylo zařazeno 5 mladistvých, z toho dva klienti PMS a 3 další, kteří byli doporučeni kurátory a neziskovou organizací. Jednomu mladistvému byla účast v programu uložena rozhodnutím státního zástupce, jeden klient byl ze skupiny vyloučen kvůli neomluvené absenci a neplnění podmínek programu.

Prvotně program proběhl i v Dětském diagnostickém ústavu v Plzni, kde se osvědčil, a uvažuje se o jeho další realizaci v tomto zařízení.

Mladiství s opakovanou trestnou činností nebyli do zavedení programu až na výjimky PMS v přípravném řízení projednávání, především proto, že jim nebylo možno nabídnout jiné vhodné opatření. Proto PMS realizaci tohoto programu v Plzni velmi uvítala. Klienti z prvního běhu hodnotili náplň programu velmi kladně, u těch, kteří jsou nadále v kontaktu s PMS, je patrná změna některých postojů a náhledů na různé rizikové situace.

9.3.4 Právo pro každý den

Poskytovatelem programu je spol. Partners Czech, jeho realizátorem v Plzni je o.p.s. Člověk v tísní, Praha. Prostor pro práci je v konzultační místnosti pobočky společnosti v Plzni.

V Plzni program proběhl celkem čtyřikrát, dvakrát v roce 2007 a dvakrát v roce 2008. Zúčastnilo se jej celkem 39 klientů, z toho 36 klientů PMS.

Časový rozvrh programu je 40 hodin. Minimálně 32 hodin se musí účastník zúčastnit. Úvodní setkání je dvouhodinové, další lekce trvají tři hodiny, setkání se konají vždy

ve stejný den a čase v týdnu,(v Plzni již pravidelně v úterý od 16:30 do 19:30 hod.). Lektori každý běh programu doplňují různými aktivitami mimo klubovnu.

V Plzni pracuje tým čtyř vyškolených lektorů, v posledním běhu doplněný o asistenty lektorů. Pracovníci PMS jsou s lektory v pravidelném kontaktu a jsou průběžně informováni o tom, jak se mladistvému v programu vede. Za tímto účelem poskytovatel zpracovává písemné zprávy o účasti klienta v programu, zpravidla formou průběžné a závěrečné zprávy.

Samotní klienti hodnotili program jako zajímavý, většina z nich neměla potíže jej absolvovat, problémy však měli mladiství s dochvilností a neomluvenou absencí, která byla také nejčastějším důvodem pro vyřazení z programu. Kvůli neomluvené absenci velká část klientů program sice absolvovala, ale nemohl jim být uznán jako úspěšně dokončený.

1. skupina: 3.4.2007 - 12.6.2007

První skupina deseti frekventantů byla sestavena z klientů PMS – 8 chlapců, 2 dívek. Program ukončilo 9 z 10 frekventantů, všechny podmínky (především řádnou docházku) splnil pouze 1 klient, 1 klient byl pro porušování podmínek vyloučen. Práce v této skupině byla dle lektorů náročná především kvůli její nekompaktnosti (věk klientů 14-17 let a jejich různá vyspělost). Vzhledem k tomu, že mnoho klientů tohoto běhu se nedostavilo na celodenní sobotní aktivitu v ZOO (8 hodin), získali velký počet neomluvených hodin.

O letních prázdninách proběhla třídní akce projektu Locus KOST I (tj. Komunikačně osobnostně sociální trénink, realizátor a poskytovatel Člověk v tísni - pobočka Plzeň). Klienti, kteří nesplnili požadovanou docházku v programu, mohli absolvováním tohoto projektu alespoň částečně nahradit absenci v probačním programu. Tato nestandardní možnost byla prokonzultována se spol. Partners Czech a OČTŘ.

2. skupina: 25.9.2007 - 11.12.2007

I ve druhé skupině byli všichni frekventanti klienty PMS – 10 chlapců ve věku 16-18 let, všichni byli zařazeni do programu na základě vlastního souhlasu v přípravném řízení,

u několika byl již program uložen OSZ, u ostatních posléze rozhodl soud. Skupina se jevila více konzistentní. V porovnání s prvním během programu se ukázalo, že větší motivace program absolvovat a dokončit jej je u těch, kteří jsou do něho zařazeni v přípravném řízení na základě vlastního rozhodnutí, než ti, kterým byl program uložen ve vykonávacím řízení v rámci dohledu. Dva klienti byli vyloučeni, tři program úspěšně absolvovali a ostatní jej dokončili s neomluvenou absencí 0,5-4 hodiny.

3. skupina: 29.4.2008 - 24.6.2008

V této skupině byli opět sami chlapci, 8 klientů PMS (jeden z nich toho času. v dětském domově), 2 klienti byli vytipováni poskytovatelem programu – jednalo se o svěřence dětského domova (oba úspěšně absolvovali). U všech klientů byla zahájena spolupráce s PMS již v přípravném řízení. V tomto běhu bylo poprvé zařazeno téma řízení bez řidičského oprávnění, využity materiály BESIP (odpovědnost, první pomoc..atd.) a téma, práce načerno. Jeden klient byl z programu vyloučen, pět klientů absolvovalo s absencí 3-6 neomluvených hodin.

4. skupina: 16.9.2008 – 9.12.2008

Do skupiny bylo vytipováno celkem 9 chlapců, 1 z nich byl doporučen kurátorem (není klientem PMS). V této skupině měli mladiství zatím největší problémy s docházkou, tři z nich byli vyřazeni. Opět byla zařazena lekce na téma jízda bez řidičského oprávnění, rozšířená o návštěvu hasičského sboru, kde jim byly promítány autentické záběry z výjezdů k dopravním nehodám.

Do všech běhů programu byla zařazena pracovní aktivita v ZOO Plzeň, spojená s promítáním filmu a besedou na téma týrání zvířat (koná se vždy v sobotu).

9.4 Zhodnocení realizace programu Právo pro každý den v Plzni

Všechny čtyři běhy programu Právo pro každý den se uskutečnily ve stejných prostorách na Mikulášském náměstí v Plzni, setkání se konala vždy v úterý odpoledne (kromě venkovních aktivit). Od začátku realizace zde fungoval stabilní tým lektorů.

Spolupráce s lektory je na velmi dobré úrovni. O aktuální situaci programu informují pravidelně spolupracující organizace na setkáních MT týmu, podílí se i na tipování klientů, PMS je průběžně informována o docházce a aktivitě mladistvých v programu. PMS má možnost dohodnout s lektory četnost běhů a termíny zahájení programu tak, aby navazovaly na potřeby střediska.

S lektory byla dohodnuta přesnější pravidla pro tipování klientů, aby byly skupiny co nejvíce konzistentní. Program je založen také na práci s textem, což některým klientům (nezávisle na věku) činilo problémy, proto se jim lektoři snažili přizpůsobit způsob práce. U jedné mladistvé to pomohlo v jejím dalším vývoji (program absolvovala a po jeho skončení s ní byla navázána dlouhodobější spolupráce), jeden mladistvý však pravděpodobně kvůli tomuto hendikepu přestal do programu docházet, i když mu lektoři vyšli vstříc.

U klientů se velmi osvědčilo zařazování aktuálních témat dle potřeb skupiny. Například dle zjištění lektorů naprostá většina klientů v programu přiznala, že někdy řídila bez řidičského oprávnění, proto bylo v posledních dvou bězích programu zařazeno téma dopravních nehod apod.

Většina poskytovatelů programy „šije na míru“ klientům, kteří se trestné činnosti dopustily poprvé a kteří spáchali skutek méně závažné povahy. Probační programy se liší tím, na jakou skupinu klientů se zaměří. Přestože jde vždycky o mladistvé, existují mezi nimi rozdíly, dané např. kriminální minulostí, zkušenostmi s návykovými látkami nebo druhem páchané trestné činnosti. Poskytovatelé se tak na určitý typ pachatelů

orientují a přizpůsobují mu jak obsah a cíle samotného programu, tak metody a formy práce.⁵⁴

Tab. č. 2: Počet spáchaných provinění (před zařazením do programu):

	počet	procenta
1. provinění	32	89%
2. provinění	4	11%

Tabulka č.2

Z tabulky č. 2 je zřejmé, že v 89% klienti před zařazením do probačního programu mají pouze jedinou zkušenost s překročením hranice zákona.

Předpokládaná hypotéza č. 3 se potvrdila, protože největší počet zařazených klientů do probačního programu PMS ČR Plzeň spáchalo první provinění.

---

⁵⁴ ROZUM, J.a kol, *Probační programy pro mladistvé*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011

Tab. č. 3: Věk klientů (při zahájení programu), průměrný věk 16,3 let:

	počet	procenta
14	4	11%
15	2	6%
16	15	41%
17	10	28%
18	5	14%

Tabulka č. 3

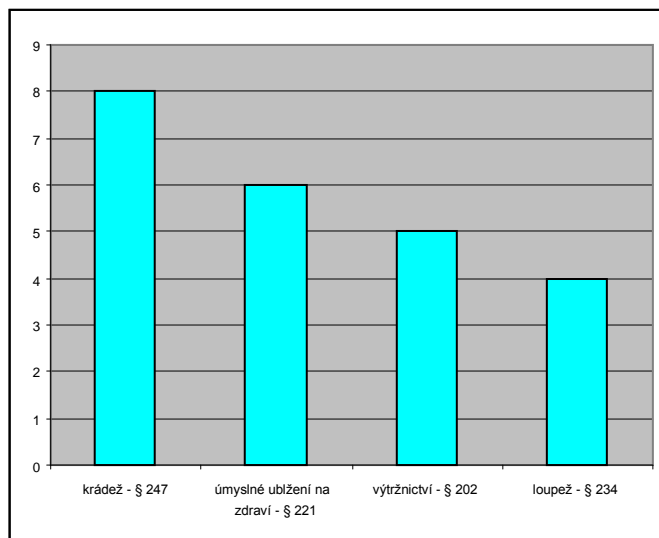
Tab. č. 4, graf. č. 7: Nejčastěji spáchaná provinění klienty probačního programu:

	počet	procenta
krádež - § 247	8	18%
úmyslné ublížení na zdraví - § 221	6	13%
výtržnictví - § 202	5	11%
loupež - § 234	4	9%

Tabulka č. 4

- ostatní provinění se vyskytovala 1x – 2x

- celkově spácháno 45 provinění (někteří mladiství byli stíháni za více provinění)

Graf č. 7

Tab. č. 5: Fáze, v jaké byla zahájena spolupráce PMS s mladistvým/fáze, v jaké bylo rozhodnuto:

	počet	procenta
přípravná/přípravná	18	50%
přípravná/vykonávací	12	33%
vykonávací/vykonávací	6	17%

Tabulka č. 5

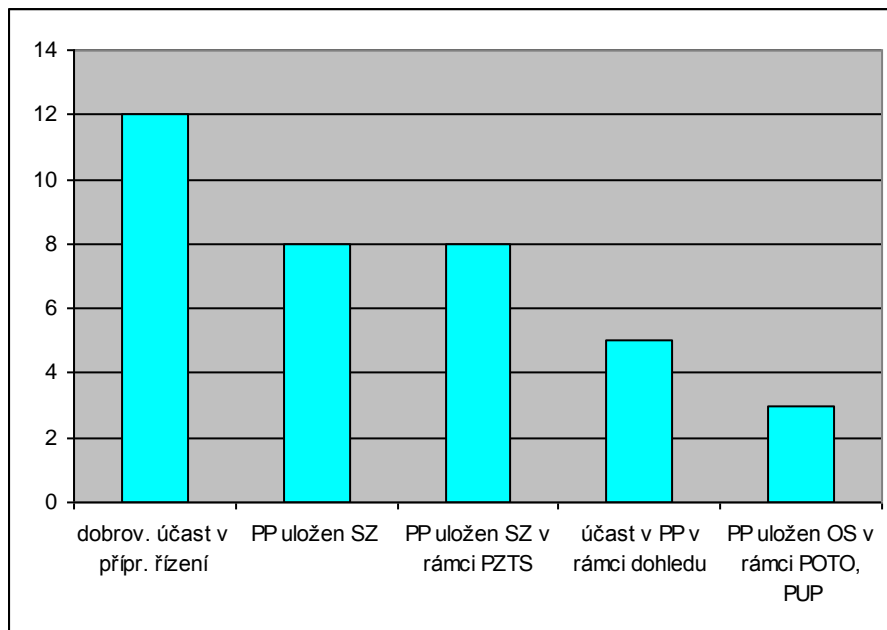
S 88% mladistvých bylo projednáno zařazení do programu už v přípravném řízení, u 50% z nich bylo v přípravné fázi i rozhodnuto.

Státním zástupcem byla účast v programu uložena 44% mladistvým, 33% z nich se programu zúčastnilo jen na základě svého souhlasu – často zahájili účast v programu ještě před rozhodnutím státního zástupce nebo soudce a účast poté byla zohledněna v jejich rozhodnutí, i když už jim účast v programu nebyla uložena – bylo rozhodnuto o podmíněném zastavení trestního stíhání apod.

Tab. č. 6, graf č. 8: Typ rozhodnutí, kterým byl PP uložen:

	počet	procenta
dobrov. účast v přípr. řízení	12	33%
PP uložen SZ	8	22%
PP uložen SZ v rámci PZTS	8	22%
účast v PP v rámci dohledu	5	15%
PP uložen OS v rámci POTO, PUP	3	8%

Tabulka č. 6

Graf č. 8

Tab. č. 7: Úspěšnost klientů v programu:

	počet	Procenta
úspěšně absolvoval	4	14%
absolvoval	19	68%
vyloučeno	5	18%

Tabulka č. 7

Základní hodnotící charakteristiky. 68% klientů nesplnilo jednu ze základních podmínek programu, když se bez omluvy nedostavili na některou z lekcí. Proto jim nebylo možno uznat kurz za úspěšně absolvovaný, i když splnili všechny další podmínky a v programu po celou dobu aktivně pracovali.

Mladiství, kteří byli z programu vyloučeni, měli velkou neomluvenou absenci a často byl jejich přístup k programu celkově pasivní, někdy docházelo i k nevhodnému chování v průběhu lekcí.

Řada klientů probační program nedokončí, kdy nejpodstatnějším příčinám patří nezájmem klienta a jeho nízká motivace k dokončení programu. Je nutno zmínit absenci postihu či sankce v případě, že klient program nedokončí, což činí z probačních programů nevyhmatelné výchovné opatření.⁵⁵

Tab. č. 8: Recidiva po dokončení programu:

	počet	Procenta
Ne	24	83%
Ano	5	17%

Tabulka č. 8

Pokud bychom srovnali počet klientů, kteří program „absolvovali“ a „úspěšně absolvovali“ s počtem klientů, kteří doposud nerecidivovali, zjistíme, že se téměř shodují. Je zajímavé, že recidivy se dopustil pouze jeden z pěti klientů, kteří byli z programu

---

⁵⁵ ROZUM, J.a kol, *Probační programy pro mladistvé*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011

vyloučeni, naopak opakovaně spáchal čin jinak trestný nezletilý z prvního běhu, i když jako jediný z této skupiny splnil všechny podmínky programu.

Údaje o recidivě byly sledovány k prosinci roku 2009, tedy pouhý rok od účasti mladistvých v probačních programech.

9.5 Analýza údajů z Rejstříku trestů

Zhodnocení vlivu programu na snížení rizik recidivy by mělo být hodnoceno v dlouhodobějším horizontu, což nebylo možné, neboť PMS ČR v Plzni tuto evaluaci programů neprovádí a nebylo tak možno získat data z Rejstříku trestů jednotlivých zařazených klientů s odstupem několika let a provést větší zhodnocení úspěšnosti probačních programů ve středisku Plzeň.

Zjistila jsem, že stále v České republice neexistuje jednotný systém hodnocení probačních programů a ani metodika, která by efektivitu jednotlivých programů sledovala. Vytvořením jasného a přehledného systému kritérií a ukazatelů by vedlo k posuzování a vyhodnocování efektivit probačních programů.

Ve své diplomové práci jsem vzhledem k daným zjištěním byla nucena tak vycházet pouze z uvedeného za období roku 2007 a 2008 střediska PMS Plzeň a dále jsem pro svoji práci využila i závěrů výzkumu Institutu pro kriminologii a sociální prevenci (dále jen Institut), který provedl výzkum analýzy údajů z Rejstříku trestů mladistvých, kteří byli podle údajů od PMS ČR zařazeni v roce 2006 do probačních programů. V rámci výzkumu bylo využito analýzy statistických údajů MSp a PMS a analýzy údajů z Rejstříku trestů.

9.5.1 Výzkum Institutu pro kriminologii a sociální prevenci

Institut ze zprávy PMS ČR o realizaci akreditovaných probačních programů pro mladistvé za rok 2006 zjistil, že došlo k realizaci celkem u 448 klientů, z nichž 306 program řádně ukončilo, Institut ve spolupráci s pracovníky PMS ČR shromáždil potřebná data o 326 osobách (tedy 72,8% z uvedeného počtu), které v roce 2006 podstoupily výkon probačního programu. Následně byla u těchto jedinců zkoumána jejich další případná trestná činnost. Analýza údajů z databáze Rejstříku trestů proběhla k měsíci září 2010, tedy čtyři roky od účasti v probačním programu. Programy, jež se analýza týkala, nabízelo celkem 47 různých poskytovatelů a programy byly realizovány v 33 různých městech. Ve zkoumaném vzorku 326 osob převažovali muži (289 osob – 88,7%, žen bylo pouze 35), průměrný věk v době docházky do programu činil 17 let. Institut pro kriminologii a sociální prevenci si vytyčil k analýze tři základní skutečnosti, a to zda byl probační program uložen soudem či státním zástupcem, dále zjištění míry úspěšnosti dokončení programů a výše recidivy u mladistvých po (zhruba) čtyřech letech.

Pokud jde o typ trestné činnosti, u mladistvých převažovaly v roce 2006 trestné činy proti majetku, týkalo se to 48,8% osob ze vzorku. Z jednotlivých trestných činů dominoval trestný čin krádeže. Zhruba desetina mladistvých byla odsouzena za drogové delikty.

Naprostá většina mladistvých (89,6%) neměla před deliktem, na jehož základě program absolvovala, žádnou předchozí zkušenost s trestnou činností, jen desetina měla již záznam v Rejstříku trestů, u 10 mladistvých dohledali v Rejstříku dvě až tři odsouzení. Pokud jde o charakter recidivy, šlo většinou o opakování stejného provinění (opětovné spáchání provinění krádeže).

Probační program z daného vzorku řádně ukončilo 204 mladistvých (68,5%). Věk nijak nesouvisel s pravděpodobností, zda mladiství program ukončí. Rozdíl se objevil v pohlaví, kdy nápadněji častěji dokončili program chlapci (70%) než dívky (55%). Mladiství bez předchozí zkušenosti s trestnou činností program dokončilo 70% z nich, zatímco mladiství se záznamem jen 59%.

Jedním z hlavních cílů bylo zjištění míry recidivy. V kriminologických výzkumech, zaměřených na sledování efektivity určitého opatření kontroly kriminality,

patří toto kritérium k nejužívanějším. Recidivou se rozumí situace, kdy daný jedinec obnoví svou kriminální kariéru poté, co proti němu byla příslušná intervence, tedy po absolvování probačního programu. Z výzkumů, kde se pracuje pouze s Rejstříky trestů a s oficiálními údaji o kriminalitě, se zdaleka nedozvíme o všech skutcích, již se dotyčná osoba dopouští, ale vždy pouze o těch, které byly orgány činnými v trestním řízení zaregistrovány. Údaje o recidivě Institut sledoval k září 2010, tedy po 4 letech od účasti mladistvého v probačním programu. Celkové zjištění nebylo příliš povzbudivé, další záznam v Rejstříku mělo 51,8% mladistvých, tedy více než polovina vzorku.

Obdobně bylo možno konstatovat markantní rozdíly mezi jednotlivými programy. Programy, které realizovalo více poskytovatelů současně (tedy Právo pro každý den, REP a Učební program SPJ) dopadly z hlediska recidivy lépe, než činí průměr pro programy ostatní. Signifikantní rozdíly byly zjištěny z hlediska pohlaví. Častěji recidivovali chlapi (v 54% případech), než dívky, u nichž byla trestná činnost registrována ve zhruba třetině případů. Z hlediska věku nejméně recidivovali mladiství, kterým bylo v době návštěvy programu patnáct let (další trestná činnost pouze ve zhruba 30%). Nejvíce trestné činnosti naopak zaznamenali u osob nejstarších, tedy u mladistvých, kterým v době realizace programu bylo již více než 18 let. Ti recidivovali ve více než 60%.

Více recidivují ti, kteří program nedokončí, než ti, kteří jej úspěšně absolvují. Rozdíl byl velmi výrazný, zatímco „odpadlíci“ měli další záznam v Rejstříku ve zhruba dvou třetinách případů (63,8%), ti, kdo program řádně dokončili, jen ve 44,6%.

Závěr však na základě těchto údajů nelze vyslovit, neboť není jisté, že menší recidiva úspěšných absolventů je efektem samotného probačního programu. Za zjištěnými rozdíly může být i skutečnost, že „odpadlíci“ jsou obecně problémovější jedinci, kteří mají nejen větší tendenci páchat další trestnou činnost, ale i jejich osobnost je taková, že mají zároveň menší motivaci či ochotu navštěvovat programy daného typu.

Menší recidivu bylo možno pozorovat také u osob, kterým byl probační program uložen v souvislosti s prvním prohřeškem proti zákonu. Ti recidivovali v 50% případech. Mladiství, kteří při nástupu do programu měli bohatší zkušenosti s trestnou činností, recidivovali v 68% případech. Tento rozdíl je statistický významný a naznačuje, že efekt probačního programu je vyšší spíše u prvopachatelů.

O něco menší míru recidivy (47,8%) vykazovali mladiství, kterým byl program buď přímo uložen jako výchovné opatření, nebo byl soud či státní zástupce alespoň prostřednictvím probačního úředníka informován o jeho výkonu. Mladiství, u nichž došlo k realizaci probačního programu bez výše uvedeného, recidivovali v 53,4% případů. Údaj o tom, v jakém časovém intervalu došlo k dalšímu odsouzení, ukázal, že nejčastěji (v 29,6% případů) se tak stalo období dva až čtyři roky po absolvování probačního programu.

Pokud jde o charakter recidivy (ve vztahu k případu, kde byl uložen probační program), zhruba u poloviny recidivujících mladistvých se jednalo o speciální recidivu (většinou krádeže) a přibližně u třetiny pachatelů šlo o obecnou recidivu.

9.6 Shrnutí

Recidivu pachatele nelze automaticky slučovat s neúspěchem probačního programu. Kriminální jednání ovlivňuje celá řada faktorů nejrůznějšího druhu, ať již psychologických, sociálních, ekonomických, biologických či jiných. Nelze se domnívat, že váhu některých z nich zvrátí několik hodin psychosociálního výcviku nebo skupinové terapie. Probační program může být v případě některých pachatelů jediným pozitivním vlivem, který na ně v určitém období působil, ale který neměl reálnou šanci převážit špatnou výchovu rodičů nebo negativní vliv závadové party vrstevníků. Recidiva pachatele tak automaticky neznamená, že program sám je špatný a neúčinný. Pokud pachatel po absolvování programu nerecidivuje, nemůžeme prohlásit, že je to výhradně zásluha jeho účasti v něm. Ve skutečnosti mohl mít program efekt nulový, avšak v životě pachatele se odehrály události, které jej od další činnosti odvrátily (například nalezení uspokojivého zaměstnání či navázání vážného a stabilního partnerského vztahu).⁵⁶

Je nutné hledat další cesty a metody k posouzení efektivnosti probačních programů. Evaluaci programů by měla věnovat větší pozornost i sama PMS ČR.

---

⁵⁶ ROZUM, J.a kol, *Probační programy pro mladistvé*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011

Vytvořit jasný a přehledný systém kritérií či ukazatelů na základě kterých by bylo možno efektivitu posuzovat a hodnotit.

Skupinové probační programy, ve kterých je pozitivně uplatňován vliv vrstevnické skupiny a skupinové dynamiky na mladistvého za současného působení erudovaných lektorů, doplňuje zatím nedostatečně propracovaný systém prevence na školách. Při konzultaci s klientem nelze využívat některé osvědčené metody, které jsou velmi efektivní při skupinové práci, proto vnímám velmi pozitivně, že je možno jimi doplnit individuální práci s klienty PMS.

Ke zvýšení efektivity probačních programů a celého systému by bylo vhodné zajistit lepší praktickou přípravou pracovníků PMS pro přímou práci s klienty, zařadit program do učebních plánů základních a středních škol jako prevenci, častější schůzky zainteresovaných stran (multidisciplinárního týmu), dostupnost statistik o recidivě klientů, větší informovanost pro odbornou, ale i laickou veřejnost, soudy by měly ukládat nejen účast, ale dokončení programu, popřípadě vytvoření postihů či sankcí v případě nedokončení programu, vhodný výběr klientů pro program a zprostředkovat pobyt ve vězení klientům probačního programu.

Nabídka probačních programů pro mladistvé v Plzni, dle mého názoru je dostatečná, nabízí se však možnost dalšího využití materiálů z jednotlivých programů, buď v přepracovaném probačním programu (menší časový rozsah, aby jej mohli navštěvovat i studující mladiství), nebo alespoň ve stávajících probačních programech. Současně by mohlo být přínosné spuštění programu pro mladší klienty, pro které je nabídka aktivit omezená. Program právo pro každý den by bylo možno využít ve školách jako preventivní program a využít jej při intervencích ve školách a rozšířit program do základních a středních škol. Metodika programu Právo pro každý den by byla i vhodná pro úpravu a vytvoření modelu pro děti mladší 15 let. Některá témata nebo techniky programu je možno využívat i při konzultacích s mladistvým ve středisku, nenahradí však práci ve skupině.

Závěr

Kriminalita s největší pravděpodobností úplně nikdy nevyumizí a vždy bude součástí našich životů. Trestná činnost dětí a mladistvých nebude výjimkou a nezbyvá tedy než ji co nejvíce ovlivnit jak ve smyslu její pravidelnosti, tak její závažnosti. Informovanost veřejnosti z médií, že v oblasti trestné činnosti páchané dětmi a mladistvými došlo ke vzrůstu, utvrzuje v názoru za tvrdší potrestání delikventní mládeže. Informace z médií jsou ale často zkreslené a spíše se snaží o co možná největší „senzaci“.

Je důležité spíše se pokusit uchránit a vlastně zachránit mladé lidi, kteří v mnohých případech svou trestnou činnost nejsou sami schopni ovlivnit. Ovlivňovány jsou různými faktory, které mají menší či větší podíl na jejich chování. Zmapování všech hlavních a klíčových příčin trestné činnosti je teprve začátkem dlouhého a složitého procesu.

Z hlediska prevence je nutné se soustředit na její soustavnost, provázanost, dlouhodobost a spolupráci mezi všemi, kteří by se na tomto procesu měli podílet. Je potřeba, aby příslušné instituce a my všichni jsme se do tohoto procesu zapojili. K úspěšnosti prevence kriminality je třeba s ní začít včas a hlavně udržet její rozvoj po dlouhou dobu.

Úředníci Probační a mediační služby ČR mají zákonnou možnost navazovat těsné vztahy s mladým delikventem i s jeho nejbližším okolím. Bude-li tedy tato forma činnosti státu naplňována náležitě erudovanými a odhodlanými odborníky, mělo by se to projevit i v následném chování dotčeného jedince. Právě prvek pomoci a odborného vedení v rámci činnosti probačního úředníka by měl s nadsázkou představovat záchranné laso hozené tonoucímu člověku, kterého lze zachránit, nebude-li ponechán napospas svému osudu. Dostatečné a kvalitní personální obsazení probační služby s odbornou specializací na problematiku mládeže by proto dle mého názoru bylo velice žádoucí. Napjatý rozpočet Probační a mediační služby však mnoho optimismu nezbuzuje.

Probační programy jsou účinným nástrojem a respektovaným opatřením, kterým lze působit v krátké době po spáchání provinění na mladistvého pachatele. I když není v moci lektorů během několika hodin změnit žebříček hodnot a zažité stereotypy chování klienta, mají možnost jim v otevřeném a neutrálním prostředí objasnit

souvislosti a důsledky jejich chování. Je na klientech, jak se získanými informacemi naloží, v každém případě však mají příležitost naučit se posuzovat své chování a jeho následky. Největším přínosem pro PMS, kurátory, státní zástupce a soudce je možnost, že díky lektorům programů, získají náhled na klienty z jiného pohledu. Informace o klientech získávají z průběžných a závěrečných zpráv z programu, na chování a případnou změnu postojů konkrétního klienta se mohou lektorů zeptat i na pravidelných setkáních multidisciplinárního týmu.

Probační programy se stávají respektovaným opatřením, které je stále častěji ukládáno již přípravném řízení, takže může působit na mladistvé v krátké době po spáchání provinění. Recidivu pachatele nelze slučovat s neúspěchem probačního programu, neboť kriminální jednání ovlivňuje celá řada faktorů nejrůznějšího druhu, ať již psychologických, sociálních, ekonomických, biologických či jiných. Hledisko recidivy proto nelze brát za jediné správné či rozhodující. Na úplném počátku psaní mé práce jsem neměla tušení, že realizované probační programy v České republice nemají vlastní evaluaci. Přikláním se k názoru, že nejen zpráva o dalších odsouzeních pachatelů, kteří prošli probačními programy, je velmi podstatná pro další rozvoj těchto opatření v České republice. Jedná se o zpětnou vazbu, po níž intenzivně volají poskytovatelé těchto programů a probační úředníci.

Intenzivní práce s dospívající skupinou populace nám všem, dává naději, že dojde ke korigování jejich životního kursu žádoucím směrem, a tím i k jejich výchově v řádné občany, naší republiky. V probačních programech vidí smysl nejen většina klientů, ale často i jejich rodiče a samozřejmě specialisté pro mládež z řad policistů, státních zástupců, soudců a probačních pracovníků.

Conclusion

Criminality most likely never will be extinct and will always be a part of our lives. Criminality of children and criminality of youthful won't reserve and remains influence it at most of its regularity and its seriousness. Media inform that criminality of children and criminality of youthful is growing and that strength opinion for rougher punishment youth. Information of media are often distorted and they want biggest sensation.

It is important to try succeed in protecting and as a matter of fact save juvenile, who doesn't in many cases their punishable activity influence. They are influenced by different factors which have smaller or bigger share on their behaviour. Charted all of the major and pivotal causes punishable activities is only the beginning of long and complicated process.

In the point of view the prevention is necessary concentrate on her systematic, cohesion, long-term and cooperation among all that would involve upon this process. There is need to appropriate institution and all of us connected to the process. To successful criminality prevention is necessary start with it in time and keep it development after for a long time.

Probation officers and mediators in the CZ have possibility tie relations with young offender and with his nearest surroundings. If this form of state activities will be filling by appropriately erudite and resolved specialists, it may have manifested in next behave offender. The element of assistance and guiden in the work of a probation officer would represent rescue for offender – with exaggeration. Sufficient and high - quality probation officers with specialization in problems of youth would be according to the very desirable. Tight budget of probation department and mediation services (PDMS) doesn't exudes much optimism.

Probation programs are effective instrument and recognized cautions that have its possible function on juvenile offender. Even if it isn't under teachers power during a few clock change offenders values and theirs stereotypes, they have opportunity clear them up connection and incidence of their behaviour. It is on clients, how brings out informations. Biggest contribution for PDMS, curators, prosecutors and judges is possibility, that thanks to the teachers they obtain opinion on clients from other look. Information about clients derive from running and final reports.

Probation programs happen respected caution that is more often impose as a sentence, so that can work upon youthful at short notice after commitment offence. Relapse offender is impossible to fuse with failure of probation programme, because criminal act effects a lot of factors - psychological, social, economic, biological etc. On entire beginning writing of my work I wasn't have presentiment, that the realized probation programs in the Czech Republic doesn't have personal evaluation. I tend to the opinion, that not only report on other convicted offenders who finished probation programs is very important for next development of these procuration in the Czech Republic.

Intensive work with adolescent group of population give all of us hope, that there will be correcting the course of their life in the right direction, and thus their education in the regular citizens of our country. The purpose of probation programs not only sees the majority of clients, but often their parents and of course for zouny specialists from the police, prosecutors, judges and probation officers.

Resumé

Předmětem této diplomové práce je analýza potřebnosti probačních programů. Práce se zabývá trestnou činností dětí a mladistvých. Věnuje se rovněž podmínkám vzniku a rozvoje dětské delikvence a jejímu následnému řešení. Rovněž je zde snaha o přiblížení ukládání typů sankcí mladistvým pachatelům, mezi něž patří i probační programy. Jedním z hlavních cílů bylo zjištění míry recidivy ve vztahu k absolvovanému probačnímu programu mladistvým pachatelem. Jako hlavní výzkumná otázka byla stanovena: Jaká je efektivita probačních programů pro mládež z pohledu kriminální recidivy mladistvých pachatelů? Výsledky vybraného vzorku jsou porovnány s analýzou prováděnou v celorepublikovém měřítku, pomocí nichž je formulován závěr a návrhy a doporučení ke zvýšení efektivit probačních programů.

Resumé

The subject of this thesis is to analyze the need for probation programs. The work deals with the criminal activities of children and adolescents. He is also the conditions of formation and development of child delinquency and its subsequent solution. There is also an effort to approach saving and types of penalties on juvenile offenders , including the probation . One of the main goals was to determine the level of re-offending in relation to the juvenile probation absolvovanému offender. As the main research question was defined: What is the effectiveness of probation programs for youth in terms of criminal recidivism of juvenile offenders? Sample results are compared with the analysis carried out in a nationwide scale, which is formulated by finding and recommendations and proposals to increase the effectiveness of probation programs.

Seznam literatury

KNIŽNÍ LITERATURA

ČÍRTKOVÁ, L. *Kriminální psychologie*. Praha: Eurounion, 1998. 255 s. ISBN 80-85858-70-3

ČÍRTKOVÁ, L. *Dva pohledy na delikvenci dětí a mladistvých*. Kriminalistika, 2003, č.

GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. 207 s. ISBN 80-85931-79-6

GOJOVÁ, A. a kol. *Příručka pro probaci a mediaci*. Ostrava: Pitstopmedia, 2007. ISBN 978-80-7368-329-0

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. 408 s. ISBN 80-7367-040-2

CHMELÍK, J. *Trestná činnost mládeže a na mládeži*. 2. vyd. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 1998. 124 s

JEDLIČKA, R. *Děti a mládež v obtížných životních situacích: nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí*. Praha: Themis, 2004. 478 s. ISBN 80-7312-038-0

JELÍNEK, J., MELICHAROVÁ, D. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*. Praha: Linde, 2004. 143 s. ISBN 80-7201-493-5

KARABEC, Z. *Restorativní justice*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003. 143 s. ISBN 80-7338-021-8

KOUDELKOVÁ, A. *Psychologické otázky delikvence*. Praha: Victoria Publishing, 1995. 114 s. ISBN 80-7187-022-6

KOUKOLÍK, F., DRTILOVÁ, J. *Život s deprivanty I: Zlo na každý den*. Praha: Galén, 2001. 390 s. ISBN 80-7262-088-6

KOVAŘÍK, J., ŠMOLKA, P. *Současná rodina*. Praha: Hestia, 1996. 71 s.

KRAUS, B. *Sociální aspekty výchovy*. 2. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 1999. 165 s. ISBN 80-7041-135-X

KUCHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2005. 544 s. ISBN 80-7179-813-4

LABÁTH, V. a kol. *Riziková mládež*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001. 157s. ISBN 80-85850-66-4

MACEK, P. *Adolescence*. 2. upravené vyd. Praha: Portál, 2003. 144 s. ISBN 80-7178-747-7

MAREŠOVÁ, A. *Kriminalita mládeže*. Trestní právo. 2005

MAREŠOVÁ, A. a kol. *Sociálně patologické jevy u mládeže a návrh opatření k omezení jejich vzniku*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1997. 154 s. ISBN 80-86008-34-7

MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 2. vyd. Praha: Portál, 2003. 344 s. ISBN 80-7178-771-X

MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3. vyd. Praha: SLON, 2003. 161 s. ISBN 80-86429-19-9

MENDEL, R. A. *Méně slov a více pomoci: účinné a neúčinné metody při snižování kriminality mládeže*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2002. 141 s. ISBN 80-7338-002-1

MŮLPACHR, P. *Sociální patologie*. Brno: Masarykova univerzita, PedF, 2001. 104 s. ISBN 80-210-2511-4

NIKL, J. *Sociálně patologické jevy u dětí a mládeže se zaměřením na jejich prevenci*. Praha: Policejní akademie ČR, 2000. 100 s. ISBN 80-7251-033-9

NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J., a kol. *Kriminologie*. 2. vyd. Praha: ASPI Publishing, 2004. 452 s. ISBN 80-86432-08-4

NOVOTNÝ, P. *Epidemie delikvence*. Liberec: Dialog, 2006. 64 s. ISBN 80-86761-45-2

PRŮCHA, J. aj. *Pedagogický slovník*. 4 akt. vyd. Praha: Portál, 2003. 322 s. ISBN 80-7178-772-8

ROZUM, J., a kol. *Probační programy pro mladistvé*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011. 167 s. ISBN 978-80-7338-114-1

SAK, P. *Proměny české mládeže*. Praha: Petrklíč, 2000. 291 s. ISBN 80-7229-042-8

SCHELLEOVÁ, I. a kol. *Právní postavení mladistvých*. Praha: Eurolex Bohemia, 2004. 250 s. ISBN 80-86432-82-3

STEJSKAL, F. a kol. *Sociálně patologické jevy dětí a mládeže v ČR*. Praha: Policejní akademie ČR, 1999. 100 s. ISBN 80-7251-008-8

ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládež. Komentář*. Praha: C.H. Beck, 2004. 1065 s. ISBN 80-7179-829-0

VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2004. 870 s. ISBN 80-7178-802-3

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I. Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. 467 s. ISBN 80-246-0956-8

VEČERKA, K., a kol. *Mladiství pachatelé na prahu tisíciletí*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. 139 s. ISBN 80-7337-033-1

VEČERKA, K. a kol. *Prevence kriminality v teorii a praxi*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996. 202 s. ISBN 80-86008-24-X

VEČERKA, K., HOLAS, J. *Úspěšnost preventivní práce: (zamyšlení nad problematikou vyhodnocování preventivních programů)*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2001. 63 s. ISBN 80-86008-95-9

VĚTROVEC, V., a kol. *Zákon o mediaci a probaci – komentář*. Praha: Eurolex Bohemia, 2002, 115 s. ISBN 80-86432-32-7

ZÁŠKODNÁ, H. *Sociální deviace dětí a mládeže*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, FF, 1998. 95 s. ISBN 80-7042-519-9

ZEHR, H. *Úvod do restorativní justice*. Praha: sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2003. 48 s. ISBN 80-902998-1-4

ZEZULOVÁ, J., RUŽIČKA, M. *Aktuální problémy zákona č. 218/2003 Sb., Státní zastupitelství 7-8/2005*

ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. Dobrá Voda: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2002. 231 s. ISBN80-86473-08-2

ZOUBKOVÁ, I., NIKL, J., ČERNÍKOVÁ, V. *Kriminalita mládeže*. Praha: Policejní akademie ČR, 2001. 89 s. ISBN 80-7251-070-3

ČASOPISECKÁ LITERATURA

JELÍNEK, J. K trestní odpovědnosti mladistvých. *Kriminalistika*. 2005, roč. 8, č. 2.

JONÁŠOVÁ, R. Řízení ve věcech dětí mladších patnácti let. *Bulletin advokacie*. 2009, roč. 14, č. 1-2.

SOTOLÁŘ, A. Napomenutí mladistvého jako specifické opatření v systému soudnictví ve věcech mládeže. *Trestně právní revue*. 2007, roč. 6, č. 9

SOTOLÁŘ, A. Výchovné povinnosti a výchovná omezení v systému soudnictví ve věcech mládeže. *Trestně právní revue*. 2007, roč. 6, č. 12

ŠÁMAL, P. K podmíněné či relativní trestní odpovědnosti mladistvého. *Právní rozhledy*. 2004, roč. 12, č. 2

TRÁVNÍČKOVÁ, I. Trestní politika očima občanů ČR. *Trestněprávní revue*. 2011, roč. 10, č. 7.

ŽATECKÁ, E. Poznatky z praxe probačních pracovníků (možné náměty de lege ferenda). *Trestněprávní revue*. 2007, roč. 6, č.6.

PRÁVNÍ PŘEDPISY

Úmluva o právech dítěte, Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí, č. 104/1994 Sb.

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

Informační server českého soudnictví: <http://portal.justice.cz/>

Parteners Czech: <http://www.probacniprogram.cz/>, <http://www.partnersczech.cz/>

Pomáhající profese - <http://www.rvp.cz/sekce/808>

Příručka pro metodiky sociální prevence a sociální kurátory.(2007)[online]. Dostupné z http://projekty.osu.cz/metakor/dok/prirucka_pro_metodiky.pdf

Sdružení pro probaci a mediaci v justici: www.spj.cz

Statistiky PMS ČR. Dostupné z: http://www.pmscr.cz/scripts/index.php?id_nad=38

Výroční zprávy PMS ČR. Dostupné z: http://www.pmscr.cz/scripts/index.php?id_nad=17

www.justice.cz

www.mvcr.cz

www.pmscr.cz

www.ok.cz/iksp/index.html

www.lexisnexis-online.cz/

http://www.mvcr.cz/casopisy/kriminalistika/2003/03_04/cirtkova.html

<http://www.mvcr.cz/casopisy/kriminalistika>

<http://www.mvcr.cz/statistika/>

<http://www.zkola.cz/zkedu/zaskolou/socialnepatologickejevyajejichprevence/>

<http://cs.wikipedia.org/wiki/>

<http://trestnopravo.juristic.cz/510461/clanek/trest3>

<http://www.icm.cz/kriminalita-a-delikvence-charakteristika>

<http://trestni2.juristic.cz/>

DALŠÍ ZDROJE:

Materiály PMS :

Zpráva o realizaci akreditovaných probačních programů pro mladistvé v roce 2005, PMS
ČR – Spr. 580/2006

Zpráva o realizaci akreditovaných probačních programů pro mladistvé v roce 2006, PMS
ČR – Spr. 271/2006

Zpráva o realizaci akreditovaných probačních programů pro mladistvé v roce 2007, PMS
ČR – Spr. 58/2006

Výroční zpráva PMS ČR 2007 – Západočeský kraj

Seznam zkratek

BESIP – bezpečnost silničního provozu

MŠP – Ministerstvo spravedlnosti

OČTŘ – orgány činné v trestním řízení

OS – okresní soud

PMS – Probační a mediační služba

POTO - podmíněné odložení trestního opatření

PP – probační program

PUP – podmíněné upuštění od potrestání

PZTS - podmíněné zastavení trestního stíhání

ŘO – řidičské oprávnění

SPČ – společensky prospěšná činnost

SZ – státní zástupce